

Τα ελληνικά
Πανεπιστήμια, ΤΕΙ και
άλλες εκπαιδευτικές
δομές στις διεθνείς
λίστες ταξινόμησης
(ranking)

(2013)

Σειρά μελέτες

Σειρά τεχνικές
εκθέσεις/μελέτες, αρ.8
ISSN 2459-3508

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος	3
Μέρος Πρώτο	6
Τα ελληνικά πανεπιστήμια, ΤΕΙ και άλλες εκπαιδευτικές δομές στις διεθνείς λίστες ταξινόμησης (ranking).....	6
1.1. Εισαγωγή.....	6
1.2. Η ταξινόμηση του webometrics: Ποιά είναι; Τι κάνει;.....	7
1.3. Η ελληνική εκπαίδευση στην ταξινόμηση του webometrics.info.....	10
1.3.1. Τα ελληνικά πανεπιστήμια στο webometrics.info (2013)	13
1.3.2. Τα ελληνικά ΤΕΙ στο webometrics.info (2013)	15
1.3.3. Η ιδιωτική εκπαίδευση στο webometrics.info (2013)	16
1. 4. Προσωρινή σύνοψη	17
Μέρος Δεύτερο	19
Νοηματοδοτώντας τα αποτελέσματα ή κατασκευάζοντας ένα μέτρο σύγκρισης	19
2.1. Εισαγωγή.....	19
2.2. Ελληνικό ΑΕΠ και ταξινόμηση ελληνικών ιδρυμάτων	20
2.3. Κόστος ανά φοιτητή και ταξινόμηση ελληνικών ιδρυμάτων.....	21
2.4. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: οι δείκτες	22
2.5. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: η ανάλυση.....	24
2.6. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: παράδοξες συγκρίσεις.....	26
2.7. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: εσωτερικές διαφοροποιήσεις.....	30
2.8. Συγκροτώντας μια θεώρηση	32
Παράρτημα 1	37
Ορισμοί Δεικτών	37

Πρόλογος

Το αν πρέπει κανείς να ασχοληθεί σοβαρά ή όχι με τις διεθνείς λίστες ταξινόμησης είναι ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα.

Από τη μια, η ενασχόληση νομιμοποιεί μια συζήτηση που ελέγχεται πολλαπλώς για την επιστημονική της επάρκεια όπως και για τη σοβαρότητά της. Από την άλλη, η μη ενασχόληση αφήνει το πεδίο ελεύθερο για πολιτικούς και επικοινωνιακούς χειρισμούς ποικίλων στοχεύσεων.

Η αλήθεια είναι ότι μια ταξινόμηση (ranking) είναι ένα «πιασάρικο» δημοσιογραφικό θέμα που προκαλεί το ενδιαφέρον του κοινού. Η παρατήρηση αυτή οδηγεί αναγκαστικά στο να σκεφτεί κανείς τις αιτίες του ενδιαφέροντος. Αυτές μπορούν να χωριστούν σε «μακρο» και «μικρο».

Οι πρώτες αφορούν το διεθνή ανταγωνισμό για προσέλκυση ξένων φοιτητών, στο βαθμό που αυτή μεταφράζεται σε ένα όλο και σημαντικότερο οικονομικό διακύβευμα. Πέρα όμως από το πρόσκαιρο οικονομικό όφελος κατά τη διάρκεια των σπουδών, ο ανταγωνισμός των μεγάλων κρατών της υδρογείου αφορά μακροπρόθεσμα και πολυεπίπεδα συμφέροντα που αφορούν πολιτική, οικονομική και πολιτισμική επιρροή και κύρος.

Οι δεύτερες συνδέονται με δύο ανάγκες:

- μια αντικειμενική, που είναι η ανάγκη να κατανοηθεί μια εξειδικευμένη πραγματικότητα από μη ειδικούς. Απώτερος στόχο είναι η γρήγορη και χωρίς κόπο ενημέρωσή τους και η συνακόλουθη λήψη σχετικών αποφάσεων,
- μια περισσότερο κουτσομπολίστικη, στο πνεύμα της λαϊκιστικής κουλτούρας, που προωθείται από πολλά ΜΜΕ.

Στην πρώτη, θα άξιζε να σταθούμε στο βαθμό που αντανάκλα το ενίοτε αγωνιώδες ερώτημα: *τι πρέπει να κάνουμε;* Ερώτημα κατανοητό. Όμως, έχει αποδειχθεί ιστορικά, δεν μπορεί να απαντηθεί τουλάχιστον με τρόπο «συνταγής» ή αυτοματοποιημένης απάντησης.

Το επόμενο ερώτημα θα είχε να κάνει με το αν μια λίστα ταξινόμησης όλων των ιδρυμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο θα ήταν εφικτή ή όχι. Με άλλα λόγια, αν θα ήταν δυνατόν να βρεθούν εκείνα τα «καλά» κριτήρια που θα αντανάκλουν με αξιοπιστία την πραγματικότητα του κάθε ιδρύματος. Αυτό δεν το έχουμε ακόμα δει. Εκείνο που

γνωρίζουμε είναι η προσπάθεια όλο και περισσότερων ερευνητών και ποικίλων ενδιαφερομένων να συγκροτήσουν λίστες ταξινόμησης. Αντιλαμβανόμαστε επίσης ότι οι κατασκευαστές τους δεν είναι ευχαριστημένοι από τα αποτελέσματα στο βαθμό που κάθε χρόνο, στην κυριολεξία, τα κριτήρια μεταβάλλονται κατά τέτοιο τρόπο που η όποια διαχρονική σύγκριση είναι ανέφικτη, επιστημονικά μιλώντας. Παρατηρείται πάντως μια διαρκώς περιπλοκότερη και πιο ευφάνταστη συγκρότηση κριτηρίων που σημαίνει ότι αυτοί που ασχολούνται με το θέμα πραγματικά προσπαθούν να φτάσουν σε ένα αξιοπρεπέστερο αποτέλεσμα. Παράλληλα, κι αυτό έχει ενδιαφέρον, παρατηρείται μια προσπάθεια μετακίνησης από την αντίληψη σύστασης μερικών κριτηρίων στην προσπάθεια πολυπρισματικής –και ποιοτικότερης- προσέγγισης στη πορεία δημιουργίας ταξινομητικών λιστών. Χαρακτηριστικότερη περίπτωση το πρόγραμμα AHELO του ΟΟΣΑ που μόλις κυκλοφόρησε τον πρώτο τόμο του και ουσιαστικά πρόκειται για μια προσπάθεια προσέγγισης των διαδικασιών αξιολόγησης σε εκείνες της ταξινόμησης, ρίχνοντας γέφυρες στις δύο, ως πρόσφατα αντιπαρατιθέμενες προσεγγίσεις και φιλοσοφίες (<http://www.oecd.org/edu/highereducationandadultlearning/AHELOFSReportVolume1.pdf>).

Τα προηγούμενα, νοούμενα μέσα σε ένα στενό επιστημονικό πλαίσιο όχι μόνο δεν μπορεί να κριθούν αρνητικά αλλά εντάσσονται με σαφήνεια στο αναμενόμενο πειραματικό και διανοητικό έργο της επιστημονικής κοινότητας. Το πρόβλημα δημιουργείται με την έντονη πολιτική και ιδιαίτερα επικοινωνιακή χρήση τους. Πράγματι, η ένταση του ενδιαφέροντος των ΜΜΕ και η χρήση τους στην τρέχουσα πολιτική (politics) είναι αυτά που μετατρέπουν μια χαριτωμένη επιστημονική ενασχόληση σε μείζον πολιτικό και οικονομικό διακύβευμα.

Σε ό,τι μας αφορά, από τη μια, δεν πιστεύουμε στη δυνατότητα δημιουργίας μιας αξιόπιστης ταξινόμησης όλων των ιδρυμάτων ανά τον κόσμο. Κάτι τέτοιο, θα σήμαινε, αφενός, ότι τα συγκρινόμενα ιδρύματα μπορούν να νοηθούν ως ομοειδή προς τους στόχους και τις λειτουργίες τους, αφετέρου, ότι οι κοινωνίες και οι οικονομίες στις οποίες απευθύνονται τα ιδρύματα αυτά έχουν τις ίδιες ανάγκες. Όμως και οι δύο αυτές προϋποθέσεις δεν ισχύουν. Πράγματι, τι σημαίνει άραγε η σύγκριση και η ταξινόμηση μεταξύ Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών; Σε ποια χρήσιμα συμπεράσματα θα μπορούσε να μας οδηγήσει ως προς τα δύο ιδρύματα, όπου προφανώς το ΑΠΘ προηγείται της ΑΣΚΤ; Ποιο νόημα έχει η σύγκριση του Πολυτεχνείου Κρήτης με το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών; Για να μείνουμε στο ελληνικό πλαίσιο. Στο διεθνές πλαίσιο, ποιό το νόημα και ποιά η χρηστικότητα της

σύγκρισης (και ταξινόμησης) μεταξύ Harvard ή MIT, ιδρύματα μιας παγκόσμιας οικονομικής και στρατιωτικής υπερδύναμης και ενός ανώτατου ιδρύματος στο Μαλί ή στο Τουβαλού;

Παρά λοιπόν τις όποιες αμφιβολίες μας αποφασίσαμε για τρίτη συνεχή χρονιά να δημοσιεύσουμε αυτή τη μελέτη.

Μέρος Πρώτο

Τα ελληνικά πανεπιστήμια, ΤΕΙ και άλλες εκπαιδευτικές δομές στις διεθνείς λίστες ταξινόμησης (ranking)

1.1. Εισαγωγή

Οι νέοι Νόμοι για την ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα στήριξαν την ανάγκη ύπαρξής του και θεμελίωσαν τη νομιμοποίησή τους όχι τόσο στην εξέλιξη και τη βελτίωση ενός ικανοποιητικού θεσμού, αλλά στη γενικευμένη αμφισβήτηση του ελληνικού δημόσιου πανεπιστημίου. Το επιχείρημα του ανίκανου και διεφθαρμένου δημόσιου πανεπιστημίου αναπαρήχθη και πολλαπλασιάστηκε από τα ΜΜΕ.

Κατά συνέπεια τίθεται το ερώτημα αν η κριτική αυτή που υπέστη το ελληνικό δημόσιο πανεπιστήμιο είναι βάσιμη ή όχι. Ας τονιστεί ότι η απάντηση στο εν λόγω ερώτημα δεν αναζητείται με στόχο την αποσιώπηση των υπαρκτών προβλημάτων του θεσμού ή την αμφισβήτηση της ανάγκης αλλαγών με στόχο την πρόοδο και βελτίωσή του. Από την άλλη, η συνήθεια της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας να απαξιώνει ένα θεσμό, πρωτίστως κοινωνικά και ηθικά μέσω των φιλικών της ΜΜΕ, με στόχο τη νομιμοποίηση της επιχειρούμενης πολιτικής της παρέμβασης δεν μπορεί παρά να αποτελεί μια ακόμα εκδήλωση ενός προβληματικού πολιτικού συστήματος (και του προσωπικού του) που οδήγησε τη χώρα στη σημερινή της κατάσταση. Αυτό ίσως να αποτελεί και μια ελληνική ιδιαιτερότητα στο βαθμό που ένα κράτος αναμένεται να προστατεύει τους θεσμούς του και να προσπαθεί να τους βελτιώνει στη λογική της συνέχειας και της διαχρονικής εξέλιξης και όχι να τους καταβαραθρώνει σε μια λογική ρήξης με την κοινωνία που ανοίγει τους κοινωνικο-πολιτικούς ασκούς του Αιόλου.

Συνεπώς, η αξία της αναζήτησης βρίσκεται στην τεκμηρίωση των πραγματικών επιδόσεων των ελληνικών ανώτατων ιδρυμάτων και στη προσπάθεια σταδιακής τους βελτίωσης.

Για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιηθεί η ταξινόμηση του world ranking universities (<http://www.webometrics.info/>) για τον απλό λόγο ότι περιλαμβάνει το «σύνολο» των αντίστοιχων δομών σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που μπορεί να δώσει μια συνολική

εικόνα της κατάστασης (στο πλαίσιο της λογικής μιας ταξινόμησης). Συνολικά εμφανίζονται σε αυτή τη λίστα 21.250 ιδρύματα, το 2013.

1.2. Η ταξινόμηση του webometrics: Ποιά είναι; Τι κάνει;

Οι ταξινομήσεις από μόνες τους εγείρουν ερωτηματικά και ζητήματα. Γι' αυτό, πρώτη μέριμνα των χρηστών τους κι ακόμη περισσότερο εκείνων που τις συγκροτούν και τις προτείνουν είναι να δείξουν όχι τόσο ότι δεν έχουν αδυναμίες όσο ότι έχουν λιγότερες από τις άλλες. Μία από τις κατατάξεις αυτές είναι το world ranking universities (<http://www.webometrics.info/>) την οποία προτείνει εδώ και κάποια χρόνια μία ομάδα Ισπανών ερευνητών του εργαστηρίου Cybermetrics (ερευνητική ομάδα που ανήκει στο ισπανικό κέντρο επιστημονικών ερευνών CSIC)¹.

Οι ερευνητές χρησιμοποιούν ένα σύνθετο δείκτη που αποτελείται από:

Visibility (50%)

IMPACT (50%). Η ποιότητα των περιεχομένων αξιολογείται μέσω ενός «εικονικού δημοψηφίσματος» που μετρά όλες τις εισερχόμενες συνδέσεις –που η κύρια διεύθυνση διαδικτύου του πανεπιστημίου δέχεται από τρίτες πλευρές. Αυτές οι συνδέσεις αναγνωρίζουν το κύρος του θεσμού, την ακαδημαϊκή επίδοση, την αξία της πληροφορίας και το αξιόχρηστο των υπηρεσιών ως μέσο εισόδου στις ιστοσελίδες

¹ Οι ερευνητές εκθέτουν την επιχειρηματολογία τους σε σειρά από άρθρα, ενδεικτικά:

Aguillo, IF; Bar-Ilan, J; Levene, M. Ortega, JL (2010). Comparing university rankings. **Scientometrics**, 85:243-256

Aguillo, IF; Ortega, JL; Fernandez, M; Utrilla, A.M. (2010). Indicators for a webometric ranking of open access repositories. **Scientometrics**, 82(3):477-486

Aguillo, I.F.; Ortega, J. L. & Fernández, M. (2008). Webometric Ranking of World Universities: Introduction, Methodology, and Future Developments. **Higher Education in Europe**, 33(2/3): 234-244.

Ortega, J. L., Aguillo, I. F. (2009). Mapping World-class universities on the Web. **Information Processing & Management**, 45(2): 272-279

Aguillo, I. F.; Granadino, B.; Ortega, J. L.; Prieto, J. A. (2006). Scientific research activity and communication measured with cybermetric indicators. **Journal of the American Society of Information Science and Technology**, 57(10): 1296-1302

Aguillo, I. F.; Granadino, B.; Ortega, J.L. & Prieto, J.A. (2005). What the Internet says about Science. **The Scientist**, 19(14):10

σύμφωνα με κριτήρια εκατομμυρίων web εκδοτών από όλο τον κόσμο. Η ορατότητα των δεδομένων συλλέγεται από τους δύο σημαντικότερους παρόχους πληροφορίας: Majestic SEO και ahrefs. Και οι δύο χρησιμοποιούν τα δικά τους προγράμματα εξερεύνησης του διαδικτύου δημιουργώντας διαφορετικές βάσεις δεδομένων που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται από κοινού για τη πλήρωση των κενών ή τη διόρθωση λαθών. Ο δείκτης είναι το προϊόν του αριθμού εισερχομένων συνδέσεων **και του αριθμού των** κύριων διευθύνσεων **–από τα οποία προέρχονται οι** εισερχόμενες συνδέσεις **έτσι δεν είναι μόνο σημαντική η δημοφιλία της σύνδεσης αλλά και η διαφορετικότητά τους**. Το μέγιστο των κανονικοποιημένων αποτελεσμάτων είναι ο αντίκτυπος του δείκτη.

Activity (50%)

PRESENCE (1/3). Ο συνολικός αριθμός ιστοσελίδων που φιλοξενούνται (στην κύρια διεύθυνση διαδικτύου συμπεριλαμβανομένων όλων των δευτερευουσών διευθύνσεων και καταλόγων) του πανεπιστημίου όπως είναι ταξινομημένος από τη μεγαλύτερη εμπορική μηχανή αναζήτησης (Google). Μετρά κάθε ιστοσελίδα, συμπεριλαμβανομένης κάθε φόρμας που αναγνωρίζεται μεμονωμένα από το Google, τόσο δυναμικές όσο και στατικές σελίδες και άλλα εμπλουτισμένης μορφής αρχεία. Δεν είναι δυνατή μια ισχυρή παρουσία χωρίς τη συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων ενός οργανισμού στο βαθμό που οι καλύτεροι πάροχοι υπηρεσιών διαδικτύου (contenders) είναι ήδη ικανοί να δημοσιεύουν εκατομμύρια ιστοσελίδων. Αν υπάρχουν επιπλέον κύριες διευθύνσεις ή εναλλακτικές κεντρικές διευθύνσεις για ξένες γλώσσες ή για εμπορικούς λόγους αυτό τιμωρείται στο συγκεκριμένο δείκτη και είναι επίσης ιδιαίτερα προβληματικό για τους εξωτερικούς χρήστες.

OPENNESS (1/3). Η συνολική προσπάθεια για τη δημιουργία ιδρυματικών αποθετηρίων έρευνας αναγνωρίζεται ρητά στον εν λόγω δείκτη που λαμβάνει υπόψη του τον αριθμό των rich files (pdf, doc, docx, ppt), που δημοσιεύτηκε σε ειδικές ιστοσελίδες, σύμφωνα με την ακαδημαϊκή μηχανή αναζήτησης Google Scholar. Μόνο **αρχεία με σωστά σχηματισμένα ονόματα** λαμβάνονται υπόψη (για παράδειγμα, τα αρχεία του Adobe Acrobat θα πρέπει να τελειώνει με τη κατάληξη. pdf). Ο στόχος είναι να λαμβάνονται υπόψη πρόσφατες δημοσιεύσεις που τώρα είναι εκείνες που δημοσιεύθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου μεταξύ 2008 και 2012. Ο δείκτης αυτός είναι ανοικτός σε μελλοντικές τροποποιήσεις.

EXCELLENCE (1/3). Οι επιστημονικές εργασίες που δημοσιεύονται σε επιστημονικά περιοδικά υψηλού διεθνούς κύρους παίζουν ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην κατάταξη των Πανεπιστημίων. Η χρήση απλά και μόνο του συνολικού αριθμού εργασιών μπορεί να είναι παραπλανητική, έτσι εμείς περιορίζουμε το δείκτη σε μόνο τις άριστες δημοσιεύσεις, για παράδειγμα, το επιστημονικό προϊόν (output) του πανεπιστημίου είναι κομμάτι του καλύτερου 10% των αναφερόμενων (cited) εργασιών στον αντίστοιχο επιστημονικό κλάδο. Παρά το γεγονός ότι αυτό είναι μια μέτρηση του καλύτερου προϊόντος (output) των ερευνητικών ιδρυμάτων, ο πάροχος δεδομένων [Scimago group](http://www.scimago.org) δίνει μη μηδενικές τιμές για περισσότερα από 5.200 πανεπιστήμια (περίοδος 2003-2010). Σε μελλοντικές εκδόσεις θα γίνει προσπάθεια συνδυασμού για τη διερευνώμενη περίοδο του Scholar και του Scimago (<http://www.webometrics.info/en/Methodology>).

Συνοπτικά:

Πίνακας 1: Σύνοψη δείκτη στο webometrics					
Indicator		Meaning	Coverage	Source	Weight
Visibility (50%)					
	Impact	Number of back links, Number of backmains	Current (historical)	majestic SEO ahrefs	50%
Activity (50%)					
	Presence	Number of webpages (all)	Current (historical)	google	1/3
	Openess	Number of papers (pdf, doc, docx, ppt)	2008-2012	google scholar	1/3
	Excellence	Number of papers in the 10% top cited	2003-2010	scimago	1/3

Το σημαντικότερο στοιχείο είναι ότι με τα κριτήρια αυτά το webometrics καταφέρνει να συμπεριλάβει το σύνολο των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στον κόσμο δίνοντας μια σφαιρικότερη εικόνα.

Στη συνέχεια, ο πίνακας 2 συγκρίνει τα κριτήρια του webometrics και της Σαγκάης (αναλυτικά ο ορισμός των κριτηρίων της Σαγκάης στο παράρτημα 1).

Πίνακας 2: Σύγκριση δεικτών webometrics και Σαγκάης			
Indicators webometrics	Weight	Indicators Shanghai	Weight
Impact	50%	Alumni	10%
Presence	16,67%	Award	15%
Openess	16,67%	HiCi	25%
Excellence	16,67%	PUB	25%
		TOP	25%

1.3. Η ελληνική εκπαίδευση στην ταξινόμηση του webometrics.info

Σύμφωνα με την τελευταία έκδοση του webometrics (7/22013), τα ελληνικά ιδρύματα εμφανίζουν την ακόλουθη εικόνα.

Ας ξεκινήσουμε από αυτό που θα σοκάρει τον Έλληνα αναγνώστη. Η ιδιωτική εκπαίδευση υπάρχει, αξιολογείται και εμφανίζεται στις παγκόσμιες ταξινομήσεις.

Στην ταξινόμηση αυτή εμφανίζονται 64 ιδρύματα ή δομές (όσα και το 2012, 13 περισσότερα από το 2011) εκ των οποίων: 23 Πανεπιστήμια, 16 ΤΕΙ, 20 ιδιωτικές δομές, 2 στρατιωτικές ακαδημίες, 2 ωδεία και ένα «άλλο»².

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 3, μπορεί κανείς να διαπιστώσει:

Για τα πανεπιστήμια

- A. Οι πρώτες 30 θέσεις του πίνακα καλύπτονται από δημόσια ανώτατα ιδρύματα.
- B. Στις 12 πρώτες θέσεις βρίσκονται μόνο δημόσια πανεπιστήμια.
- Γ. Πέντε (5) πανεπιστήμια (ΑΠΘ, ΕΚΠΑ, ΕΜΠ, Κρήτης, Πατρών) βρίσκονται στο καλύτερο 3% της παγκόσμιας κατάταξης. Μάλιστα, το ΑΠΘ βρίσκεται στο καλύτερο 1%.
- Δ. Άλλα τρία (3) πανεπιστήμια (Αιγαίο, Ιωαννίνων και Δημοκρίτειο) βρίσκονται στο καλύτερο 5% της παγκόσμιας κατάταξης.

² Το National and Kapodistrian University of Athens Medical School παραπέμπεται στην κατηγορία 3 των τεσσάρων παρατηρήσεων των ισπανών ερευνητών (προηγούμενη υποσημείωση).

Ε. Άλλα επτά (7) ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια (Πολυτεχνείο Κρήτης, ΟΠΑ, Θεσσαλίας, Μακεδονίας, Πειραιώς, Ανοικτό και Γεωπονικό) βρίσκονται στο 10% της παγκόσμιας κατάταξης.

Στ. Μεταξύ 2012 και 2013, 10 από τα 23 ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια βελτίωσαν τη θέση τους. Παρόλα αυτά σε σχέση με τη σύγκριση ένα χρόνο πριν ο αριθμός αυτός έχει περιοριστεί σχεδόν στο μισό. Συνεπώς, συνολικά, φαίνεται ότι τα ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια τον τελευταίο χρόνο δυσκολεύτηκαν. Πράγματι, μεταξύ 2011 και 2012, 18 από τα 23 ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια είχαν βελτίωση τη θέση τους στην παγκόσμια κατάταξη.

Για τα ΤΕΙ

Α. Για πρώτη φορά από τότε που παρουσιάζουμε αυτή την κατάταξη εμφανίζονται δύο ελληνικά ΤΕΙ στο καλύτερο 10% της παγκόσμιας κατάταξης. Πρόκειται για τα ΤΕΙ Θεσσαλονίκης (7,49%) και Λάρισας (9,17%).

Β. Σημαντική συνεχή βελτίωση παρουσιάζει και το ΤΕΙ Μεσολογγίου που πλέον βρίσκεται στην 3^η θέση μεταξύ των ΤΕΙ και στο καλύτερο 10-15% της παγκόσμιας κατάταξης.

Γ. Πέντε (5) συνολικά ΤΕΙ βρίσκονται μεταξύ του 15 και 20% (Κρήτης, Αθήνας, Κοζάνης, Πειραιά, Καβάλας).

Δ. Συνολικά τα μισά ΤΕΙ βελτίωσαν τη θέση τους, αριθμός που είναι μεγαλύτερος από πέρυσι.

Ε. Αρκετά ΤΕΙ βρίσκονται πάνω από μερικά Πανεπιστήμια. Παρόλα αυτά, τα τελευταία ΤΕΙ βρίσκονται εξαιρετικά χαμηλά στην παγκόσμια κατάταξη. Αυτό δείχνει ένα άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ καλύτερων και λιγότερο καλών ΤΕΙ.

Για τα ιδιωτικά ιδρύματα

Α. Κανένα ιδιωτικό ίδρυμα δεν βρίσκεται στο πρώτο 20% της παγκόσμιας κατάταξης.

Β. Τρία (3) μόλις βρίσκονται μεταξύ καλύτερου $\frac{1}{4}$ και $\frac{1}{3}$ της παγκόσμιας κατάταξης.

Γ. Τα περισσότερα βρίσκονται εξαιρετικά χαμηλά στην παγκόσμια κατάταξη.

Στη συνέχεια αναλύεται ο πίνακας 3 ανάλογα με το είδος του ιδρύματος σε πανεπιστήμια, ΤΕΙ και ιδρύματα της ιδιωτικής εκπαίδευσης.

Πίνακας 3: Παγκόσμια Κατάταξη ελληνικών ιδρυμάτων (2013)								
		Παγκόσμια Κατάταξη 2013	Παγκόσμια Κατάταξη 2012	Παγκόσμια Κατάταξη 2011	Αυξομείωση Θέσης (2013-2012)	Είδος ιδρύματος	% απόλυτο στην παγκόσμια κατάταξη (2013)	% ομαδοποίηση στην παγκόσμια κατάταξη
1	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	194	158	407	-36	ΛΕΙ	0,91	0-3%
2	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	268	351	430	83	ΛΕΙ	1,26	
3	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	417	369	340	-48	ΛΕΙ	1,96	
4	Πανεπιστήμιο Κρήτης	460	516	631	56	ΛΕΙ	2,16	
5	Πανεπιστήμιο Πατρών	556	327	685	-229	ΛΕΙ	2,62	
6	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	726	865	920	139	ΛΕΙ	3,42	3-5%
7	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	802	731	1047	-71	ΛΕΙ	3,77	
8	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	831	867	1306	36	ΛΕΙ	3,91	
9	Πολυτεχνείο Κρήτης	1255	1125	1904	-130	ΛΕΙ	5,91	5-10%
10	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1269	1043	1151	-226	ΛΕΙ	5,97	
11	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	1318	1041	1639	-277	ΛΕΙ	6,20	
12	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	1358	1263	978	-95	ΛΕΙ	6,39	
13	ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	1591	2951	1809	1360	ΤΕΙ	7,49	
14	Πανεπιστήμιο Πειραιά	1608	1379	1745	-229	ΛΕΙ	7,57	
15	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	1735	2560	2652	825	ΛΕΙ	8,16	
16	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1869	1382	2179	-487	ΛΕΙ	8,80	10-15%
17	ΤΕΙ Λάρισας	1948	2973	2183	1025	ΤΕΙ	9,17	
18	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών	2440	2584	4316	144	ΛΕΙ	11,48	
19	ΤΕΙ Μεσολογγίου	2587	3635	4557	1048	ΤΕΙ	12,17	
20	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	2593	2214	2648	-379	ΛΕΙ	12,20	
21	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	2928	7695	9371	4767	ΛΕΙ	13,78	
22	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	3030	2780	4094	-250	ΛΕΙ	14,26	
23	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	3074	2637	2060	-437	ΛΕΙ	14,47	15-20%
24	ΤΕΙ Κρήτης	3406	2316	2768	-1090	ΤΕΙ	16,03	
25	ΤΕΙ Αθήνας	3497	2329	2436	-1168	ΤΕΙ	16,46	
26	ΤΕΙ Κοζάνης	3658	3738	2505	80	ΤΕΙ	17,21	
27	Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών	3802	4020	3403	218	ΛΕΙ	17,89	
28	ΤΕΙ Πειραιά	3946	3237	2970	-709	ΤΕΙ	18,57	
29	ΤΕΙ Καβάλας	4014	3098	3852	-916	ΤΕΙ	18,89	
30	ΤΕΙ Σερρών	4460	3929	3111	-531	ΤΕΙ	20,99	20-25%
31	American College of Greece	4717	9101	11835	4384	Ιδιωτική Εκπαίδευση	22,20	
32	The American School of Classical Studies at Athens	5279	5610	7144	331	Ιδιωτική Εκπαίδευση	24,84	25-33%
33	ΤΕΙ Πάτρας	5629	4899	3530	-730	ΤΕΙ	26,49	
34	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	6494	7374	6809	880	ΛΕΙ	30,56	
35	Ελληνικό Διεθνές Πανεπιστήμιο	6725	8054	9810	1329	ΛΕΙ	31,65	
36	American Farm School Thessaloniki	6748	6104	9801	-644	Ιδιωτική Εκπαίδευση	31,76	
37	ΤΕΙ Ηπείρου	6837	5915	4368	-922	ΤΕΙ	32,17	
38	Alba Graduate Business School	7124	6351	7487	-773	Ιδιωτική Εκπαίδευση	33,52	
39	City College International Faculty of the University of Sheffield	7407	13544	XX	6137	Ιδιωτική Εκπαίδευση	34,86	
40	ΤΕΙ Χαλκίδας	7723	7723	5893	0	ΤΕΙ	36,34	
41	ΤΕΙ Λαμίας	7768	8110	5797	342	ΤΕΙ	36,56	
42	ΑΣΠΑΙΤΕ	7784	9367	8541	1583	ΤΕΙ	36,63	
43	Athens Information Technology	8514	7299	8402	-1215	Ιδιωτική Εκπαίδευση	40,07	
44	ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	8846	10839	8001	1993	ΤΕΙ	41,63	
45	American College of Thessaloniki	9416	9803	9076	387	Ιδιωτική Εκπαίδευση	44,31	
46	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων	9706	8407	7162	-1299	Στρατιωτική Ακαδημία	45,68	
47	New York College	10626	9555	9206	-1071	Ιδιωτική Εκπαίδευση	50,00	50-75%
48	ΤΕΙ Καλαμάτας	10722	11076	10818	354	ΤΕΙ	50,46	
49	Σχολή Ναυτικών Δοκίμων	11603	13923	11444	2320	Στρατιωτική Ακαδημία	54,60	
50	College Year in Athens	13234	11755	XX	-1479	Ιδιωτική Εκπαίδευση	62,28	
51	City University Athens	13528	11310	XX	-2218	Ιδιωτική Εκπαίδευση	63,66	
52	Alpine Center for Hotel and Tourism Management Studies	13587	12408	XX	-1179	Ιδιωτική Εκπαίδευση	63,94	
53	University of Indianapolis Athens	13934	12222	10093	-1712	Ιδιωτική Εκπαίδευση	65,57	
54	IST College	14145	11854	XX	-2291	Ιδιωτική Εκπαίδευση	66,56	
55	Akto Art & Design	14151	12936	XX	-1215	Ιδιωτική Εκπαίδευση	66,59	
56	Bca Business Studies	15147	12768	XX	-2379	Ιδιωτική Εκπαίδευση	71,28	
57	ICBS Business School	15418	13960	XX	-1458	Ιδιωτική Εκπαίδευση	72,56	75%-100%
58	Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης	15559	14027	XX	-1532	Ωδείο	73,22	
59	Hellenic American University	15720	14648	XX	-1072	Ιδιωτική Εκπαίδευση	73,98	
60	Athens School of Management	16987	12504	XX	-4483	Ιδιωτική Εκπαίδευση	79,94	
61	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθήνας Ιατρική Σχολή	16994	14201	XX	-2793	Πανεπιστημιακή Δομή με αυτόνομο site	79,97	
62	Ωδείο Βορείου Ελλάδος	18318	17783	XX	-535	Ωδείο	86,20	
63	American University of Athens	18571	14681	XX	-3890	Ιδιωτική Εκπαίδευση	87,39	
64	Didacta Educational Group	20216	18967	XX	-1249	Ιδιωτική Εκπαίδευση	95,13	

Προσοχή: Η παράθεση της διαχρονικής εξέλιξης πρέπει να διαβαστεί προσεκτικά γιατί τα κριτήρια δεν είναι τα ίδια ούτε το εύρος τους βάρους

1.3.1. Τα ελληνικά πανεπιστήμια στο webometrics.info (2013)

Μια λεπτομερέστερη ανάλυση αναδεικνύει ότι:

- A. κάποια ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια εντάσσονται στην παγκόσμια ελίτ των πανεπιστημίων (καλύτερο 3%).
- B. η πλειονότητα (15 στα 23) βρίσκονται στο καλύτερο 10% της παγκόσμιας κατάταξης.
- Γ. με εξαίρεση τα δύο (2) τελευταία, τα υπόλοιπα βρίσκονται στο καλύτερο 1/5 της παγκόσμιας κατάταξης.
- Δ. παρόλα αυτά, πρέπει να σημειωθεί ότι τον τελευταίο χρόνο τα περισσότερα ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια έχασαν θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη (13 στα 23).

Αναλυτικότερα:

Πίνακας 4: Παγκόσμια Κατάταξη Ελληνικών Δημόσιων Πανεπιστημίων (2013)									
A/A μεταξύ ΔΕΙ	A/A απόλυτη θέση	Πανεπιστήμιο	Παγκόσμια Κατάταξη 2013	Παγκόσμια Κατάταξη 2012	Παγκόσμια Κατάταξη 2011	Αυξομείωση θέσης	% απόλυτο στην παγκόσμια κατάταξη (2013)	% ομαδοποίηση	
1	1	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	194	158	407	-36	0,91	0-3%	
2	2	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	268	351	430	83	1,26		
3	3	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	417	369	340	-48	1,96		
4	4	Πανεπιστήμιο Κρήτης	460	516	631	56	2,16		
5	5	Πανεπιστήμιο Πατρών	556	327	685	-229	2,62		
6	6	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	726	865	920	139	3,42	3-5%	
7	7	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	802	731	1047	-71	3,77		
8	8	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	831	867	1306	36	3,91		
9	9	Πολυτεχνείο Κρήτης	1255	1125	1904	-130	5,91	5-10%	
10	10	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1269	1043	1151	-226	5,97		
11	11	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	1318	1041	1639	-277	6,20		
12	12	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	1358	1263	978	-95	6,39		
13	14	Πανεπιστήμιο Πειραιά	1608	1379	1745	-229	7,57		
14	15	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	1735	2560	2652	825	8,16	10-15%	
15	16	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1869	1382	2179	-487	8,80		
16	18	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών	2440	2584	4316	144	11,48		
17	20	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	2593	2214	2648	-379	12,20		
18	21	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	2928	7695	9371	4767	13,78		
19	22	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	3030	2780	4094	-250	14,26	15%-20%	
20	23	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	3074	2637	2060	-437	14,47		
21	27	Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών	3802	4020	3403	218	17,89		
22	34	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	6494	7374	6809	880	30,56	25-33%	
23	35	Ελληνικό Διεθνές Πανεπιστήμιο	6725	8054	9810	1329	31,65		

Προσοχή: Η παράθεση της διαχρονικής εξέλιξης πρέπει να διαβαστεί προσεκτικά γιατί τα κριτήρια δεν είναι τα ίδια ούτε το ειδικό τους βάρος

Ακολουθως, παρουσιάζεται ένας δεύτερος πίνακας (14^α), ο οποίος δίνει ενδιαφέροντα λεπτομερή στοιχεία για τις επιδόσεις των ελληνικών πανεπιστημίων ανά επιμέρους δείκτη.

Πίνακας 4α: Παγκόσμια Κατάταξη Ελληνικών Δημόσιων Πανεπιστημίων (2013): ανά δείκτη						
A/A μεταξύ ΑΕΙ	A/A απόλυτη θέση	Πανεπιστήμιο	Presence Rank	Impact Rank	Openess Rank	Excellence Rank
1	1	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	114	279	306	294
2	2	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	416	261	811	232
3	3	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	664	652	386	411
4	4	Πανεπιστήμιο Κρήτης	351	523	1155	515
5	5	Πανεπιστήμιο Πατρών	799	1272	370	431
6	6	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	900	726	1307	1130
7	7	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	869	1702	1287	493
8	8	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	1264	724	2206	976
9	9	Πολυτεχνείο Κρήτης	3387	1538	2307	1017
10	10	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1608	2126	1675	1282
11	11	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	1995	2514	2167	826
12	12	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	1091	1458	2794	1854
13	14	Πανεπιστήμιο Πειραιά	836	3473	2674	1381
14	15	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	2286	1580	3493	2391
15	16	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	6294	4443	1303	1110
16	18	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών	5263	4878	3755	1321
17	20	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	4140	5207	3685	1705
18	21	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	3191	989	6526	5203
19	22	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	3357	4610	4237	2827
20	23	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	5462	3718	3634	3231
21	27	Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών	1353	2846	6952	5203
22	34	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	2995	5063	10219	5203
23	35	Ελληνικό Διεθνές Πανεπιστήμιο	3291	8357	6362	5203

* Προσοχή: Η παράθεση της διαχρονικής εξέλιξης πρέπει να διαβαστεί προσεκτικά γιατί τα κριτήρια δεν είναι τα ίδια ούτε το ειδικό τους βάρος

** Με πράσινο τα τρία (3) καλύτερα

Ο πίνακας αυτός παρουσιάζει ενδιαφέρον διότι εμφανίζει με ευκρίνεια τα επιμέρους χαρακτηριστικά των ελληνικών δημόσιων πανεπιστημίων. Για παράδειγμα, φαίνεται πόσο καλά μερικά πανεπιστήμια, αφενός, αυτοπαρουσιάζονται και χρησιμοποιούν προς όφελός τους τη διεθνή τους αναγνώριση (πρωτίστως το ΑΠΘ), ενώ άλλα ενώ έχουν ένα ισχυρό όνομα (impact rank) χάνουν θέσεις γιατί δεν καταφέρνουν να (αυτό)παρουσιαστούν συνολικά. Χαρακτηριστικότερη περίπτωση το ΕΚΠΑ που χάνει πολλές θέσεις από τη στιγμή που κάποιες κύριες διευθύνσεις του, στην Ιατρική Σχολή, λειτουργούν ανεξάρτητα συνεπώς με βάση τον ορισμό του δείκτη ταξινομούνται ανεξάρτητα εκτός ΕΚΠΑ (δες το 61 στον πίνακα 14).

Τέλος, πολύ χαρακτηριστική περίπτωση είναι επίσης το Πανεπιστήμιο Πατρών που χάνει πολλές θέσεις γιατί έχει πρόβλημα με το brand name του (impact rank). Έτσι, ενώ κερδίζει θέσεις στην προσπάθειά του να αναδείξει το έργο του (openness rank) χάνει περίπου 900 θέσεις στο κριτήριο της αναγνωρισιμότητάς του από τον εξωτερικό/διεθνή (;) του χώρο. Στοιχείο που του αφαιρεί θέσεις στο σύνολο της κατάταξης. Κατά συνέπεια, το αρμόδιο όργανο χάραξης πολιτικής του ιδρύματος θα έπρεπε ίσως να αναλάβει δράση.

1.3.2. Τα ελληνικά ΤΕΙ στο webometrics.info (2013)

Μια λεπτομερέστερη ανάλυση των στοιχείων αναδεικνύει ότι:

- A. Δύο ΤΕΙ (Θεσσαλονίκη, Λάρισα) βρίσκονται στο καλύτερο 10% της παγκόσμιας κατάταξης.
- B. Ένα ΤΕΙ (Μεσολόγγι) βρίσκεται στο 10-15% της παγκόσμιας κατάταξης.
- Γ. Άλλα πέντε (5) (Κρήτης, Αθήνας, Κοζάνης, Πειραιά, Καβάλας) βρίσκονται στο 15-20% της παγκόσμιας κατάταξης.
- Δ. Υπάρχουν κάποια ΤΕΙ που βρίσκονται πολύ χαμηλά στη παγκόσμια κατάταξη. Ενώ φαίνεται να διευρύνεται η απόσταση μεταξύ καλύτερων και λιγότερο καλών ΤΕΙ.

Πίνακας 5: Παγκόσμια Κατάταξη Ελληνικών Δημόσιων ΤΕΙ (2013)								
A/A μεταξύ ΤΕΙ	A/A απόλυτη θέση	ΤΕΙ	Παγκόσμια Κατάταξη 2013	Παγκόσμια Κατάταξη 2012	Παγκόσμια Κατάταξη 2011	Αυξομείωση θέσης	% απόλυτο στην παγκόσμια κατάταξη (2013)	% ομαδοποίηση
1	13	ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	1591	2951	1809	1360	7,49	5-10%
2	17	ΤΕΙ Λάρισας	1948	2973	2183	1025	9,17	
3	19	ΤΕΙ Μεσολογγίου	2587	3635	4557	1048	12,17	10-15%
4	24	ΤΕΙ Κρήτης	3406	2316	2768	-1090	16,03	15-20%
5	25	ΤΕΙ Αθήνας	3497	2329	2436	-1168	16,46	
6	26	ΤΕΙ Κοζάνης	3658	3738	2505	80	17,21	
7	28	ΤΕΙ Πειραιά	3946	3237	2970	-709	18,57	
8	29	ΤΕΙ Καβάλας	4014	3098	3852	-916	18,89	
9	30	ΤΕΙ Σερρών	4460	3929	3111	-531	20,99	20-25%
10	33	ΤΕΙ Πάτρας	5629	4899	3530	-730	26,49	25-33%
11	37	ΤΕΙ Ηπείρου	6837	5915	4368	-922	32,17	
12	40	ΤΕΙ Χαλκίδας	7723	7723	5893	0	36,34	33-50%
13	41	ΤΕΙ Λαμίας	7768	8110	5797	342	36,56	
14	42	ΑΣΠΑΙΤΕ	7784	9367	8541	1583	36,63	
15	44	ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	8846	10839	8001	1993	41,63	
16	48	ΤΕΙ Καλαμάτας	10722	11076	10818	354	50,46	45-55%

Προσοχή: Η παράθεση της διαχρονικής εξέλιξης πρέπει να διαβαστεί προσεκτικά γιατί τα κριτήρια δεν είναι τα ίδια ούτε το ειδικό τους βάρος

1.3.3. Η ιδιωτική εκπαίδευση στο webometrics.info (2013)

Όσον αφορά την ελληνική ιδιωτική εκπαίδευση, μια λεπτομερέστερη ανάλυση δείχνει ότι:

1. Βρίσκεται ιδιαίτερα χαμηλά στην παγκόσμια κατάταξη, με τάσεις μεγαλύτερης υποβάθμισης.
2. Μόνο τρία (3) από αυτές τις δομές βρίσκονται στο πρώτο 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης, αλλά κανένα στο καλύτερο 20%.

Πίνακας 6: Παγκόσμια Κατάταξη Ιδιωτικών Ιδρυμάτων Εκπαίδευσης (2013)

A/A μεταξύ ΗΕ	A/A απόλυτη θέση	Ιδιωτικά Ιδρύματα	Παγκόσμια Κατάταξη 2013	Παγκόσμια Κατάταξη 2012	Παγκόσμια Κατάταξη 2011	Αυξομείωση θέσης	% απόλυτο στην παγκόσμια κατάταξη (2013)	% ομαδοποίηση
1	31	American College of Greece	4717	9101	11835	4384	22,20	20-25%
2	32	The American School of Classical Studies at Athens	5279	5610	7144	331	24,84	
3	36	American Farm School Thessaloniki	6748	6104	9801	-644	31,76	25%-33%
4	38	Alba Graduate Business School	7124	6351	7487	-773	33,52	33-50%
5	39	City College International Faculty of the University of Sheffield	7407	13544	xxx	6137	34,86	
6	43	Athens Information Technology	8514	7299	8402	-1215	40,07	
7	45	American College of Thessaloniki	9416	9803	9076	387	44,31	
8	47	New York College	10626	9555	9206	-1071	50,00	
9	50	College Year in Athens	13234	11755	xxx	-1479	62,28	50-75%
10	51	City University Athens	13528	11310	xxx	-2218	63,66	
11	52	Alpine Center for Hotel and Tourism Management Studies	13587	12408	xxx	-1179	63,94	
12	53	University of Indianapolis Athens	13934	12222	10093	-1712	65,57	
13	54	IST College	14145	11854	xxx	-2291	66,56	
14	55	Akto Art & Design	14151	12936	xxx	-1215	66,59	
15	56	Bca Business Studies	15147	12768	xxx	-2379	71,28	
16	57	ICBS Business School	15418	13960	xxx	-1458	72,56	
17	59	Hellenic American University	15720	14648	xxx	-1072	73,98	75-100%
18	60	Athens School of Management	16987	12504	xxx	-4483	79,94	
19	63	American University of Athens	18571	14681	xxx	-3890	87,39	
20	64	Didacta Educational Group	20216	18967	xxx	-1249	95,13	

1. 4. Προσωρινή σύνοψη

Με βάση τα στοιχεία του παγκόσμιου ranking webometrics δεν φαίνεται να στοιχειοθετείται ούτε η συλλήβδην επίθεση κατά της ελληνικής δημόσιας ανώτατης εκπαίδευσης ούτε τα δηκτικά σχόλια των ΜΜΕ. Κατ' επέκταση, δεν μοιάζει η εμφανιζόμενη εικόνα να στηρίζει την ανάγκη για ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο.

Από την άλλη, φαίνεται ότι η πλειονότητα των ελληνικών δημόσιων πανεπιστημίων αντιμετώπισε προβλήματα την τελευταία χρονιά, ενώ παράλληλα, μοιάζει να διευρύνεται η απόσταση μεταξύ καλύτερων και λιγότερο καλών ΤΕΙ. Αυτό σημαίνει ότι χάνεται, συν τω χρόνω, η συστημική θεώρηση της ανώτατης εκπαίδευσης και φαίνεται να οδεύουμε προς μια θεώρηση βασισμένη στο κάθε ίδρυμα χωριστά, δηλαδή προς μια λογική «αριστείας». Στοιχείο που εγείρει προβληματισμούς για την περίπτωση της Ελλάδας, μια χώρα με συγκεκριμένα οικονομικά χαρακτηριστικά που δεν προσιδιάζει με τις μεγάλες δυνάμεις του πλανήτη.

Σε κάθε περίπτωση, τεκμηριώνεται η ανάγκη για παρεμβάσεις στήριξης και βελτίωσης. Μάλιστα, στο βαθμό που το ΑΕΠ μιας χώρας είναι βασικός δείκτης (δες δεύτερο μέρος μελέτης), τότε οι αρνητικές συνέπειες της συνεχιζόμενης ύφεσης και ο δραστικός περιορισμός των δημόσιων δαπανών θα εμφανιστούν πιθανότατα με μεγαλύτερη ένταση στην επόμενη ετήσια έκθεση.

Αυτός ο συνδυασμός, αφενός, της μετατόπισης από μια συστημική θεώρηση σε μια θεώρηση μεμονωμένων δομών, αφετέρου, του χρόνιου προβλήματος του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, δηλαδή, της έλλειψης «κάτω ορίου», μπορεί να οδηγήσει σε δραματική επιδείνωση της κατάστασης των πλέον αδυνάτων ιδρυμάτων, με συνέπειες που δεν έχουν ακόμα τύχει θεώρησης.

Τέλος, η συγκεκριμένη παγκόσμια κατάταξη τεκμηριώνει τη θέση για τη περίεργη σχέση της ελληνικής κοινωνίας με το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας της. Τα ιδιωτικά ιδρύματα εκπαίδευσης υπάρχουν, γίνονται διακριτά από το εξωτερικό και αξιολογούνται παρά τις συνταγματικές και άλλες απαγορεύσεις. Στη βάση αυτής της αξιολόγησης τεκμηριώνεται η άποψη ότι πρόκειται για δομές εκπαίδευσης χαμηλού επιπέδου με τάση περαιτέρω χειροτέρευσης και σε κάθε περίπτωση με πολύ χειρότερη κατάταξη σε σχέση με τα δημόσια ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Μέρος Δεύτερο

Νοηματοδοτώντας τα αποτελέσματα ή κατασκευάζοντας ένα μέτρο σύγκρισης

2.1. Εισαγωγή

Κάποιος θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι τα παρουσιαζόμενα στοιχεία είναι απογοητευτικά για τα ελληνικά ιδρύματα στο βαθμό που κανένα από αυτά δεν βρίσκεται στα 100 πρώτα ή ότι μόλις ένα (1) ίδρυμα βρίσκεται στα 300 πρώτα.

Πιο είναι λοιπόν το μέτρο σύγκρισης; Με άλλα λόγια *ως προς τι θα έπρεπε να γίνεται κατανοητή η θέση των ελληνικών ιδρυμάτων;*

Το ερώτημα είναι σοβαρό και χρήζει διερεύνησης.

Το να θέλει κανείς να είναι πρώτος ή έστω ανάμεσα στους πρώτους, το να μην είναι ικανοποιημένος με το καλύτερο 3 ή 5 ή 10% του κόσμου, το να θέλει να είναι στο 1% υποδηλώνει πρόθεση και επιθυμία καθ' όλα αξιολογία. Όμως, το πέρασμα από την επιθυμία στην υλοποίηση απαιτεί στρατηγική, συνεπώς ορθολογική προσέγγιση πολλών επιμέρους ζητημάτων. Είναι λοιπόν απαραίτητη η αξιολόγηση της θέσης ταξινόμησης με κάποια ορθολογικού τύπου κριτήρια. Ποιά θα μπορούσαν να είναι αυτά;

Προτείνουμε τρία.

1. Ας πούμε ότι ένας κεντρικός δείκτης θα ήταν η σύγκριση της θέσης ενός ιδρύματος με την αντίστοιχη θέση της Ελλάδας ως προς το ακαθάριστο εθνικό της προϊόν (ΑΕΠ), στο μέτρο που το Πανεπιστήμιο θεωρείται άμεσα συνδεδεμένο με την αγορά, την ανάπτυξή της και τις ανάγκες της. Με άλλα λόγια ένα («καλό») Πανεπιστήμιο δεν μπορεί παρά να αντανακλά το κοινωνικό του συγκείμενο και τις ανάγκες της οικονομίας στο πλαίσιο της οποίας λειτουργεί. Μάλιστα, θα προτείνουμε τέσσερις διαφορετικές ταξινομήσεις χωρών με βάση την οικονομική τους ανάπτυξη σύμφωνα με το ΑΕΠ τους (ΟΗΕ, ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα, CIA).

2. Ένας δεύτερος δείκτης θα ήταν η σύγκριση της θέσης ενός ιδρύματος με την κατά κεφαλήν δαπάνη ανά φοιτητή, στο βαθμό που αυτή η σύγκριση θα βοηθούσε στην καλύτερη κατανόηση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης, τόσο σε επίπεδο υποδομών όσο και σε επίπεδο επάρκειας προσωπικού. Εδώ θα χρησιμοποιηθούν στοιχεία του ΟΟΣΑ για τη διεθνή σύγκριση και στοιχεία της εθνικής Αρχής Διασφάλισης Ποιότητας για την Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ) για τα ελληνικά δεδομένα στο βαθμό που οι ελληνικές κυβερνήσεις έχουν σταματήσει να δίνουν στοιχεία για αυτό το θέμα στους διεθνείς οργανισμούς.

3. Ένας τρίτος δείκτης μπορεί να είναι η θέση της χώρας με βάση τον αριθμό των επιστημονικών δημοσιεύσεων, σύμφωνα με μια έγκυρη, ανεξάρτητη και διεθνή πηγή πληροφόρησης (scopus) (<http://www.scimagojr.com/countryrank.php>).

Ας δούμε αυτά τα στοιχεία.

2.2. Ελληνικό ΑΕΠ και ταξινόμηση ελληνικών ιδρυμάτων

Σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα η Ελλάδα βρίσκεται:

- Κατά τον ΟΗΕ στην 34^η θέση για το 2011 σε σύνολο 195 κρατών (ή στο καλύτερο 18% του κόσμου (συγκεκριμένα 17,4%))
- Κατά το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (εκτίμηση για το 2012) στην 35^η θέση παγκοσμίως σε σύνολο 185 κρατών (ή το καλύτερο 19% (18,9%))
- Κατά την Παγκόσμια Τράπεζα στη 34^η θέση για το 2011 σε σύνολο 190 κρατών (ή στο καλύτερο 18% (17,9%))
- Κατά τη CIA World Fact book (στοιχεία του 2011) στην 35^η θέση παγκοσμίως σε σύνολο 193 κρατών (ή στο καλύτερο 18% (18,1%))

(πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_%28nominal%29).

Με βάση τα στοιχεία αυτά θα μπορούσε κανείς να προβεί στην αρχική εκτίμηση ότι τα ιδρύματα που βρίσκονται μεταξύ του 15 και 20% της παγκόσμιας κατάταξης ιδρυμάτων αντανακλούν τη θέση της χώρας στην παγκόσμια κατάταξη με βάση το ΑΕΠ, στο βαθμό που όλοι οι μεγάλοι διεθνείς οργανισμοί και οι τρέχουσες πολιτικές σε διεθνές και εθνικό

επίπεδο συνδέουν άμεσα την ανώτατη εκπαίδευση με το επίπεδο ανάπτυξης. Αντίθετα, από τη μια, τα ιδρύματα που βρίσκονται στο καλύτερο 15% πετυχαίνουν καλύτερη ταξινόμηση σε σχέση με την ταξινόμηση της χώρας, κι από την άλλη, τα ιδρύματα πάνω από το καλύτερο 20% πετυχαίνουν χειρότερη ταξινόμηση.

2.3. Κόστος ανά φοιτητή και ταξινόμηση ελληνικών ιδρυμάτων

Ένας δεύτερος αξιόπιστος δείκτης σύγκρισης θα μπορούσε να είναι το κόστος ανά φοιτητή. Αναζητώντας στοιχεία για αυτό το δείκτη, μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι η Ελλάδα έχει πάψει να στέλνει στοιχεία στους μεγάλους διεθνείς οργανισμούς. Έτσι, στις τελευταίες εκδόσεις του ΟΟΣΑ³ και της Ουνέσκο⁴ δεν υπάρχουν στοιχεία για την Ελλάδα. Από την άλλη, η εθνική αρχή διασφάλισης ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης (ΑΔΙΠ) δημοσίευσε μια έκθεση με τίτλο «Κόστος Λειτουργίας Πανεπιστημίων» από μια ομάδα εργασίας της (<http://www.hqaa.gr/data1/%CE%91%CE%BD%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%83%CE%B7%20%CE%9A%CF%8C%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82%20%CE%9B%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%AF%CF%89%CE%BD.pdf>)⁵ από την οποία έχουμε αναλυτικά στοιχεία για το κόστος ανά φοιτητή και ανά ίδρυμα. Τα στοιχεία αυτά είναι του 2009. Με αυτά τα στοιχεία, τα οποία ας σημειωθεί είναι στοιχεία προ οικονομικής κρίσης και προ της μείωσης των πανεπιστημιακών προϋπολογισμών κατά 50%, θα μπορέσουμε να προβούμε σε σύγκριση με τα διεθνή δεδομένα που υπάρχουν στην τελευταία έκδοση του ΟΟΣΑ, τα οποία είναι επίσης του 2009 (πίνακας Β1.1^α και Β1.2, σελ.228,229) .

³ Education at a glance 2012, OECD Indicators, http://www.oecd.org/edu/EAG%202012_e-book_EN_200912.pdf

⁴ GLOBAL EDUCATION DIGEST 2012 Comparing Education Statistics Across the World, Opportunities lost: The impact of grade repetition and early school leaving, www.uis.unesco.org/Education/Documents/ged-2012-en.pdf

⁵ Ο μέσος όρος που θα παραθέσουμε είναι προσεγγιστικός και χρησιμοποιείται μόνο ως ένδειξη στο βαθμό που επίσημα στοιχεία δεν υπάρχουν. Η ΑΔΙΠ αποφεύγει να δώσει μ.ο.. Αν το διακύβευμα πάντως είναι ο ορισμός της μεταβλητής «φοιτητές», τότε αυτό δεν μπορεί παρά να έχει επιπτώσεις και στον παρουσιαζόμενο δείκτη ανά ίδρυμα.

2.4. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: οι δείκτες

Έως τώρα, εξετάστηκε η ελληνική περίπτωση έτσι όπως αποτυπώνεται μέσα από μια σειρά στοιχείων. Στη συνέχεια θα γίνει προσπάθεια σύγκρισης. Το ερώτημα και πάλι έγκειται στο με ποιά κριτήρια γίνεται η επιλογή των χωρών σύγκρισης με την Ελλάδα. Θεωρώντας κεντρικό κριτήριο την ανάπτυξη της οικονομίας έτσι όπως απεικονίζεται στο ΑΕΠ μιας χώρας, ξεκινήσαμε από αυτό. Έτσι, αρχικά απομονώθηκαν τρεις ευρωπαϊκές χώρες που έχουν σχετικά μεγαλύτερο ΑΕΠ από την Ελλάδα και τρεις με σχετικά μικρότερο. Ας δούμε ποιες είναι αυτές:

Πίνακας 7: Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή συνδεδεμένες με αυτή χώρες με σχετικό ως προς το ελληνικό ΑΕΠ σε διάφορες παγκόσμιες κατατάξεις με βάση το ΑΕΠ				
Χώρες	Θέση στην κατάταξη του ΟΗΕ (2011)	Θέση στην κατάταξη του ΔΝΤ (εκτίμηση 2012)	Θέση στην κατάταξη της Παγκόσμιας Τράπεζας (2011)	Θέση στην κατάταξη της CIA (2011)
Νορβηγία	25	24	24	24
Αυστρία	27	28	26	28
Δανία	32	32	30	32
Ελλάδα	34	35	34	35
Φιλανδία	36	37	36	37
Πορτογαλία	41	42	40	42
Ιρλανδία	44	45	44	44

Στις τέσσερις παγκόσμιες κατατάξεις που παρουσιάζονται στον πίνακα 7, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 34^η θέση (στις κατατάξεις του ΟΗΕ και της Παγκόσμιας Τράπεζας) και την 35^η στην κατάταξη του ΔΝΤ και της CIA.

Οι τρεις πλησιέστερες ευρωπαϊκές χώρες στην Ελλάδα, με μεγαλύτερο ΑΕΠ είναι η Νορβηγία, η Αυστρία και η Δανία.

Από την άλλη, οι τρεις πλησιέστερες ευρωπαϊκές χώρες στην Ελλάδα, με μικρότερο ΑΕΠ είναι η Φιλανδία, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία.

Ας σημειωθεί ότι παρά την πτώση στην κατάταξη της Ελλάδας λόγω της τρέχουσας κρίσης οι έξι αυτές χώρες παραμένουν διαχρονικά αναλλοίωτες. Συνεπώς, αποτελούν μια σταθερή βάση σύγκρισης με βάση το ΑΕΠ.

Με βάση τα στοιχεία του επόμενου πίνακα 8 φαίνεται ότι όλες οι ευρωπαϊκές χώρες που έχουν είτε σχετικά μεγαλύτερο είτε σχετικά μικρότερο ΑΕΠ από την Ελλάδα εμφανίζουν δαπάνη ανά φοιτητή από 72% (Πορτογαλία) έως 216,3% (Νορβηγία) μεγαλύτερη από την αντίστοιχη ελληνική. Συνεπώς, τα ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια, συγκρινόμενα με εκείνα ευρωπαϊκών χωρών με παραπλήσια οικονομική ανάπτυξη στερούνται πόρων κατά τρόπο ουσιαστικό.

Χώρες	Δαπάνες ανά φοιτητή (2009)	% δαπανών ως προς τις ελληνικές
Νορβηγία	19.269	316,3
Αυστρία	14.257	234,0
Δανία	18.556	304,6
Ελλάδα	6.092	100,0
Φιλανδία	16.569	272,0
Πορτογαλία	10.481	172,0
Ιρλανδία	16.420	269,5

Τέλος, αν γίνει η σύγκριση με τις επιστημονικές επιδόσεις αυτών των χωρών με βάση των δημοσιευμένων επιστημονικών τους εργασιών όπως αυτή απεικονίζεται στο scopus έχουμε τον πίνακα 9.

Rank	Country	Documents	Citable documents	Citations	Self-Citations	Citations per Document	H index
23	Austria	188.440	177.324	2.688.324	387.884	16,51	355
24	Denmark	183.880	173.771	3.444.509	514.632	21,17	399
25	Finland	170.476	165.195	2.771.982	462.377	18,28	352
26	Greece	160.760	152.000	1.589.963	289.460	11,93	247
31	Norway	141.143	133.311	2.021.938	339.172	17,19	308
33	Portugal	117.469	113.411	1.150.280	234.405	12,77	218
39	Ireland	91.125	85.341	1.149.729	141.683	16,18	254

Με βάση τον πίνακα αυτό, αποδεικνύονται δύο πράγματα: α) η Ελλάδα κερδίζει σε σχέση με τη θέση της ως προς το ΑΕΠ 8 ή 9 θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη, β) σε σχέση προς τις συγκρινόμενες χώρες δεν τροποποιεί τη θέση της. Μάλιστα, η σειρά των χωρών παραμένει σχετικά σταθερή με μόνη διαφοροποίηση τη σημαντική άνοδο της Φιλανδίας και τη πτώση της Νορβηγίας. Αν όμως, σε αυτό το αποτέλεσμα συνυπολογιστεί το κόστος ανά φοιτητή τότε μπορεί να διαπιστώσει κανείς ότι το αποτέλεσμα της Ελλάδας είναι σημαντικό ως προς τη σύγκριση «κόστος-απόδοση».

2.5. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: η ανάλυση

Με βάση αυτά τα στοιχεία, μπορεί πλέον κανείς να κατασκευάσει μια τεκμηριωμένη σύγκριση μεταξύ, από τη μια, της Ελλάδας και, από την άλλη, των πλησιέστερων σε αυτήν ευρωπαϊκών κρατών (3 με μεγαλύτερο και 3 με μικρότερο ΑΕΠ).

Χώρες	Σύνολο ιδρυμάτων	Καλύτερο 1%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 1-3%	Καλύτερο 3-5%	Καλύτερο 5-10%	Σύνολο 10%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 10-15%	Καλύτερο 15-20%	Καλύτερο 20-25%	Καλύτερο 25-33%	Σύνολο καλύτερο 1/3	% επί του συνόλου ιδρυμάτων
Νορβηγία	66	3	4,5	1	0	6	10	15,2	8	5	4	9	36	54,5
Αυστρία	77	2	2,6	3	5	5	15	19,5	3	3	9	9	39	50,6
Δανία	86	3	3,5	2	2	1	8	9,3	2	1	1	9	21	24,4
Ελλάδα	64	1	1,6	4	3	9	17	26,6	6	6	3	5	37	57,8
Φιλανδία	49	1	2,0	6	2	2	11	22,4	5	6	7	8	37	75,5
Πορτογαλία	110	3	2,7	5	2	12	22	20,0	7	3	4	6	42	38,2
Ιρλανδία	49	0	0,0	5	2	1	8	16,3	3	1	2	5	19	38,8

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 10, μπορεί κανείς να διαπιστώσει:

Α. Στο συγκεκριμένο παγκόσμιο ranking, οι επτά (7) χώρες εμφανίζουν μεγάλη διασπορά στον αριθμό των ιδρυμάτων. Τα λιγότερα, 49 υπάρχουν στη Φιλανδία και την Ιρλανδία, και τα περισσότερα, 110 καταγράφονται στην Πορτογαλία. Η Ελλάδα με 64 ιδρύματα βρίσκεται στην 5^η θέση μεταξύ των επτά χωρών (εδώ πάντως αξ σημειωθεί ότι τα ιδρύματα της

ιδιωτικής εκπαίδευσης» δεν είναι ακριβώς αυτό που αποκαλείται ιδιωτική ανώτατη εκπαίδευση γενικότερα διεθνώς).

Β. Στο 1% της παγκόσμιας κατάταξης οι 6 από τις 7 χώρες εμφανίζουν τουλάχιστον ένα ίδρυμά τους. Εξάιρεση αποτελεί η Ιρλανδία.

Γ. Τα περισσότερα ιδρύματα, τρία (3) τα έχουν η Δανία, η Νορβηγία και η Πορτογαλία. Η Ελλάδα έχει ένα (1) ίδρυμα, όπως και η Φιλανδία.

Δ. Στο καλύτερο 10% τα δεδομένα εμφανίζουν έντονες ποσοτικές διακυμάνσεις. Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα με πάνω από 1 στα 4 ιδρύματά της (26,6%) στο καλύτερο 10%. Φιλανδία και Πορτογαλία έχουν 1 στα 5. Από την άλλη, η Δανία έχει λιγότερο από το 1/10 των ιδρυμάτων της στο καλύτερο 10%.

Ε. Τέλος, στο καλύτερο 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης, η διαφοροποίηση των συγκρινόμενων κρατών γίνεται ακόμα πιο έντονη. Στην μια άκρη βρίσκεται η Φιλανδία με 75% των ιδρυμάτων της σε αυτή την κατηγορία, και στην άλλη άκρη εμφανίζεται η Δανία με μόλις το ¼ (24,4%) των ιδρυμάτων της.

Στ. Η Ελλάδα (57,8%) βρίσκεται στη δεύτερη θέση μετά τη Φιλανδία και μαζί με τη Νορβηγία (54,5%) και την Αυστρία (50,6%) είναι οι χώρες με το 50% στο καλύτερο 1/3.

Στη συνέχεια και για την πληρέστερη ανάλυση, προτείνεται ο πίνακας 11 που υπενθυμίζει τα στοιχεία του 2012.

Χώρες	Σύνολο ιδρυμάτων	Καλύτερο 1%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 1-3%	Καλύτερο 3-5%	Καλύτερο 5-10%	Σύνολο 10%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 10-15%	Καλύτερο 15-20%	Καλύτερο 20-25%	Καλύτερο 25-33%	Σύνολο καλύτερο 1/3	% επί του συνόλου ιδρυμάτων
Νορβηγία	66	2	3,0	2	0	3	7	10,6	9	7	5	10	38	57,6
Αυστρία	77	3	3,9	3	3	6	19	24,5	3	4	11	8	45	58,3
Δανία	91	2	2,2	3	2	1	10	11,2	2	1	2	7	22	24,4
Ελλάδα	64	1	1,6	4	3	6	16	24,3	9	6	1	4	36	55,6
Φιλανδία	49	1	2,0	5	1	3	12	24,6	5	12	3	7	39	79,7
Πορτογαλία	111	2	1,8	5	5	7	21	18,7	11	2	1	8	43	38,6
Ιρλανδία	49	0	0,0	4	3	2	9	18,4	2	2	5	4	22	44,9

Συγκρίνοντας τα στοιχεία των δύο πινάκων μπορεί κανείς να διαπιστώσει μια τάση που φαίνεται να αποτελεί κοινή συντεταγμένη πολιτικής. Πράγματι, αν το 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης μπορεί να αποτελέσει ένδειξη μιας συστημικής προσέγγισης του χώρου ανώτατης εκπαίδευσης μιας χώρας, τότε εκείνο που παρατηρείται είναι μια μετατόπιση του ενδιαφέροντος προς τη λεγόμενη «αριστεία» με την παράλληλη αύξηση της απόστασης μεταξύ καλύτερων και λιγότερο καλών ιδρυμάτων. Με άλλα λόγια, μοιάζει να μετακινούνται αυτές οι χώρες προς το αμερικάνικο μοντέλο ανώτατης εκπαίδευσης. Βέβαια, με διαφορετικές ταχύτητες. Για παράδειγμα, η Δανία μοιάζει να έχει την πιο ελιτίστικη αντίληψη για την ανώτατη εκπαίδευσή της, ακολουθούμενη από την Πορτογαλία και την Ιρλανδία.

Με βάση τη προτεινόμενη ανάλυση, μπορεί λοιπόν κανείς να υποστηρίξει ότι τα ελληνικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, και μάλιστα τα δημόσια ιδρύματα, δεν υπολείπονται εκείνων των ευρωπαϊκών χωρών με παρεμφερές προς το ελληνικό ΑΕΠ. Ακόμα καλύτερα, τα δημόσια ιδρύματα βρίσκονται σε πολύ ικανοποιητική θέση.

Αν μάλιστα, τα συγκεκριμένα αποτελέσματα συγκριθούν με τα οικονομικά δεδομένα του πίνακα 8, τότε θα μπορούσε κάποιος να επιχειρηματολογήσει ότι τα ελληνικά δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης καταφέρνουν τη συγκεκριμένη κατάταξη ξεκινώντας οικονομικά από δυσχερή έως πολύ δυσχερή θέση.

Από την άλλη, κι αυτό πρέπει να προσεχθεί, φαίνεται να υπάρχει μια τάση που μετατρέπει τη θεώρηση της ανώτατης εκπαίδευσης μιας χώρας από σύστημα σε μια νέα θεώρηση όπου το κάθε ίδρυμα νοείται ως μεμονωμένη δομή η οποία θα πρέπει να αγωνίζεται για την αριστεία της (την επιβίωσή της (:)).

2.6. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: παράδοξες συγκρίσεις

Παρόλα αυτά, τα ελληνικά ιδρύματα, κυρίως τα πανεπιστήμια, βρίσκονται υπό την άσκηση ισχυρότατων πιέσεων και κριτικής. Συνεπώς, για να προσπαθήσει κανείς να καταλάβει την συνθήκη αυτή πρέπει να κάνει μια, καταρχάς, παράδοξη σύγκριση. Να συγκρίνει τα ελληνικά ιδρύματα με τα αντίστοιχα των ισχυρότερων χωρών της Ευρώπης και του κόσμου. Στη συνέχεια, θα προβούμε σε αυτήν ακριβώς τη σύγκριση. Η Ελλάδα θα συγκριθεί με τις χώρες: ΗΠΑ, Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία και Ισπανία.

Πίνακας 12: Τα μεγάλα ευρωπαϊκά κράτη, οι ΗΠΑ και η Ελλάδα με βάση το ΑΕΠ τους				
Χώρες	Θέση στην κατάταξη του ΟΗΕ (2011)	Θέση στην κατάταξη του ΔΝΤ (εκτίμηση 2012)	Θέση στην κατάταξη της Παγκόσμιας Τράπεζας (2011)	Θέση στην κατάταξη της CIA (2011)
ΗΠΑ	1	1	1	1
Γερμανία	4	4	4	4
Γαλλία	5	5	5	5
Ηνωμένο Βασίλειο	7	6	7	6
Ιταλία	8	8	8	8
Ισπανία	13	13	12	13
Ελλάδα	34	35	34	35

Παράλληλα, ο επόμενος πίνακας (13) δίνει τις δαπάνες ανά φοιτητή των εν λόγω κρατών.

Πίνακας 13: Δαπάνες ανά φοιτητή (2009)		
Χώρες	Δαπάνες ανά φοιτητή (2009)	% δαπανών ως προς τις ελληνικές
ΗΠΑ	29.201	479,3
Γερμανία	16.569	272,0
Γαλλία	14.642	240,3
Ηνωμένο Βασίλειο	16.338	268,2
Ιταλία	9.562	157,0
Ισπανία	13.614	223,6
Ελλάδα	6.092	100,0

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 13, όλες οι χώρες παρουσιάζουν δαπάνες ανά φοιτητή από 57% (Ιταλία) έως 379,3% (ΗΠΑ) μεγαλύτερες από την Ελλάδα.

Ακολούθως, παρουσιάζεται η ταξινόμηση των ίδιων κρατών κατά το scopus με βάση τις δημοσιευμένες εργασίες τους.

Πίνακας 14: Ταξινόμηση της Ελλάδας με βάση τις επιστημονικές της δημοσιεύσεις (2012) κατά scopus							
Rank	Country	Documents	Citable documents	Citations	Self-Citations	Citations per Document	H index
1	United States	6.149.455	5.738.593	114.546.415	54.226.872	20,51	1.305
3	United Kingdom	1.711.878	1.550.373	27.919.060	6.703.673	18,03	802
5	Germany	1.581.429	1.490.140	23.229.085	6.171.727	16,19	704
6	France	1.141.005	1.073.718	16.068.688	3.749.874	15,58	646
8	Italy	851.692	803.004	11.279.167	2.639.721	15	550
9	Spain	665.977	623.236	7.640.544	1.958.835	13,66	448
26	Greece	160.760	152.000	1.589.963	289.460	11,93	247

Παρατηρείται η ίδια σχεδόν ταξινόμηση των κρατών με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο που κερδίζει θέσεις. Συνεπώς, θα μπορούσε να διαπιστώσει κανείς γενικότερα ότι η θέση της χώρας στην παγκόσμια ταξινόμηση ανάπτυξης με βάση το ΑΕΠ, καθορίζει εν πολλοίς και τη θέση της με βάση την ταξινόμηση του scopus. Κάτι το οποίο το είχαμε διαπιστώσει και με τα στοιχεία του πίνακα 9. Κατά συνέπεια, μια χώρα που στην ταξινόμηση του scopus κερδίζει 8-9 θέσεις, όπως η Ελλάδα θα έπρεπε να εκτιμάται θετικά.

Στη συνέχεια, ο επόμενος πίνακας δίνει πληροφορίες για την αναλυτική κατάταξη των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης των συγκεκριμένων κρατών.

Πίνακας 15: Παγκόσμια κατάταξη ιδρυμάτων μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών και ΗΠΑ σε σχέση με τα αντίστοιχα ελληνικά (2013)														
Χώρες	Σύνολο ιδρυμάτων	Καλύτερο 1%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 1-3%	Καλύτερο 3-5%	Καλύτερο 5-10%	Σύνολο 10%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 10-15%	Καλύτερο 15-20%	Καλύτερο 20-25%	Καλύτερο 25-33%	Σύνολο καλύτερο 1/3	% επί του συνόλου ιδρυμάτων
ΗΠΑ	3.254	89	2,7	97	80	229	495	15,2	263	246	232	487	1723	53,0
Γερμανία	408	15	3,7	36	10	18	79	19,4	22	35	40	41	217	53,2
Γαλλία	620	0	0,0	11	26	62	99	16,0	34	22	33	36	224	36,1
Ηνωμένο Βασίλειο	313	13	4,2	28	33	26	100	31,9	20	15	12	19	166	53,0
Ιταλία	235	5	2,1	13	16	25	59	25,1	8	3	2	13	85	36,2
Ισπανία	232	6	2,6	24	14	13	57	24,6	9	6	6	12	90	38,8
Ελλάδα	64	1	1,6	4	3	9	17	26,6	6	6	3	5	37	57,8

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 15:

A. Εμφανής είναι η κυριαρχία των ΗΠΑ τόσο στον απόλυτο αριθμό ιδρυμάτων (3.254) όσο και στον απόλυτο αριθμό ιδρυμάτων στο καλύτερο 1% της παγκόσμιας κατάταξης (89 σε σύνολο 213, ή το 41,8%). Παρόλα αυτά, το ποσοστό ως προς το σύνολο των ιδρυμάτων των ΗΠΑ δεν είναι υψηλό. Μάλιστα, ως ποσοστό, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία υπερτερούν των ΗΠΑ. Τέλος, εντύπωση προκαλεί ότι κανένα γαλλικό πανεπιστήμιο δεν εντάσσεται σε καλύτερο 1%.

B. Στο καλύτερο 10%, η εικόνα εμφανίζεται εξαιρετικά διαφοροποιημένη. Εδώ, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει την πρώτη θέση με 31,9%. Δεύτερη είναι η Ελλάδα με 26,6% ενώ Ιταλία και Ισπανία βρίσκονται πολύ κοντά (25,1% και 24,6% αντίστοιχα). Αντίθετα, οι ΗΠΑ βρίσκονται στην τελευταία θέση με μόλις το 15,2% των ιδρυμάτων τους.

Γ. Στο καλύτερο 33%, η κατάσταση είναι και πάλι διαφοροποιημένη. Η Ελλάδα είναι καλύτερη (57,8%) ενώ μαζί με τις ΗΠΑ, Γερμανία και Ηνωμένο Βασίλειο σχηματίζουν μια διακριτή ομάδα κρατών με το 50% των ιδρυμάτων τους στο καλύτερο 1/3. Αντίθετα, Ισπανία, Ιταλία και Γαλλία σχηματίζουν μια άλλη ομάδα με κάτι περισσότερο από 1/3 των ιδρυμάτων τους στο καλύτερο 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης.

Συνεπώς, μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι και στο πλαίσιο αυτής της παράδοξης σύγκρισης τα ελληνικά ιδρύματα -και μάλιστα τα δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης- δεν υπολείπονται των μεγάλων ευρωπαϊκών κρατών και των ΗΠΑ. Βέβαια, αυτή η σύγκριση δεν λαμβάνει υπόψη της ούτε την αριθμητική κυριαρχία των αμερικανικών ιδρυμάτων στην παγκόσμια ελίτ των ιδρυμάτων (1%) ούτε και την έντονη παρουσία των ιδρυμάτων του Ηνωμένου Βασιλείου σε όλο το φάσμα του καλύτερου 10%.

Αν σε αυτήν, την ούτως ή άλλως οριακή σύγκριση, συνυπολογιστούν τα οικονομικά δεδομένα των πινάκων 12 και 13 τότε θα μπορούσε να επιχειρηματολογήσει κάποιος ότι τα ελληνικά δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης καταφέρνουν τη συγκεκριμένη κατάταξη ξεκινώντας οικονομικά από πασιφανώς δυσχερέστατη θέση.

Πάντως χρειάζεται κι εδώ να δει κανείς την ίδια τάση διεύρυνσης της ψαλίδας μεταξύ καλύτερων και λιγότερων καλών ιδρυμάτων, παρά τις όποιες επιμέρους αποκλίσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο όπου ενώ διπλασιάζει σχεδόν τα ιδρύματά του στο καλύτερο 1% σε σχέση με το 2012, αντίθετα περιορίζει από 66,8% σε 53% τα ιδρύματά του στο καλύτερο 1/3. Το ίδιο ισχύει και για το καλύτερο 10% όπου από 40,7% υποχωρεί στο 31,9%. Περισσότερες πληροφορίες στον αμέσως επόμενο πίνακα.

Τέλος, ας σημειωθεί η πολύ μεγάλη αύξηση των ιδρυμάτων στο Ηνωμένο βασίλειο μέσα σε ένα χρόνο. Πράγματι από 241 το 2012, ταξινομούνται, το 2013, 313.

Πίνακας 15α: Παγκόσμια κατάταξη ιδρυμάτων μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών και ΗΠΑ σε σχέση με τα αντίστοιχα ελληνικά (2012)														
Χώρες	Σύνολο ιδρυμάτων	Καλύτερο 1%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 1-3%	Καλύτερο 3-5%	Καλύτερο 5-10%	Σύνολο 10%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 10-15%	Καλύτερο 15-20%	Καλύτερο 20-25%	Καλύτερο 25-33%	Σύνολο καλύτερο 1/3	% επί του συνόλου ιδρυμάτων
ΗΠΑ	3.277	87	2,7	93	76	181	437	13,3	353	316	291	450	1847	56,4
Γερμανία	409	15	3,7	36	11	16	78	19,1	60	24	23	31	216	52,8
Γαλλία	619	0	0,0	11	28	62	101	16,3	23	23	17	42	206	33,3
Ηνωμένο Βασίλειο	241	8	3,3	30	29	31	98	40,7	16	16	10	21	161	66,8
Ιταλία	211	7	3,3	15	18	22	62	29,4	6	2	4	13	87	41,2
Ισπανία	237	5	2,1	25	14	10	54	22,8	5	8	11	12	90	38,0
Ελλάδα	64	1	1,6	4	3	6	16	24,3	9	6	1	4	36	55,6

Με βάση τα προηγούμενα στοιχεία, αναρωτιέται κανείς γιατί τόση αρνητική κριτική για τα ελληνικά πανεπιστήμια;

2.7. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: εσωτερικές διαφοροποιήσεις

Πέρα όμως από τις διεθνείς συγκρίσεις θα είχε ενδιαφέρον να διαπιστώσει κανείς και τις ενδοελληνικές διαφοροποιήσεις στο βαθμό που από τα στοιχεία της ΑΔΙΠ προκύπτουν σημαντικότερες διακυμάνσεις στο κόστος ανά φοιτητή και ανά ίδρυμα.

Πιο κάτω, στον πίνακα 16, παρουσιάζεται η κατάταξη των ελληνικών πανεπιστημίων κατά το webometrics και παράλληλα παρατίθεται το κόστος ανά φοιτητή και ανά ίδρυμα.

Πίνακας 16: Παγκόσμια Κατάταξη Ελληνικών Δημόσιων Πανεπιστημίων (2013) και κόστος ανά φοιτητή (2009)

A/A μεταξύ ΑΕΙ	A/A απόλυτη θέση	Πανεπιστήμιο	Παγκόσμια Κατάταξη 2013	Παγκόσμια Κατάταξη 2012	Παγκόσμια Κατάταξη 2011	Αυξομείωση θέσης	% απόλυτο στην παγκόσμια κατάταξη (2013)	% ομαδοποίηση	Κόστος ανά φοιτητή
1	1	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	194	158	407	-36	0,91	0-3%	8.750
2	2	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	268	351	430	83	1,26		7.799
3	3	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	417	369	340	-48	1,96		11.813
4	4	Πανεπιστήμιο Κρήτης	460	516	631	56	2,16		5.047
5	5	Πανεπιστήμιο Πατρών	556	327	685	-229	2,62		5.299
6	6	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	726	865	920	139	3,42	3-5%	3.810
7	7	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	802	731	1047	-71	3,77		5.137
8	8	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	831	867	1306	36	3,91		4.246
9	9	Πολυτεχνείο Κρήτης	1255	1125	1904	-130	5,91	5-10%	8.290
10	10	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1269	1043	1151	-226	5,97		3.780
11	11	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	1318	1041	1639	-277	6,20		7.300
12	12	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	1358	1263	978	-95	6,39		3.989
13	14	Πανεπιστήμιο Πειραιά	1608	1379	1745	-229	7,57		2.763
14	15	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	1735	2560	2652	825	8,16		xxx
15	16	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1869	1382	2179	-487	8,80		10.596
16	18	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών	2440	2584	4316	144	11,48	10-15%	8.802
17	20	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	2593	2214	2648	-379	12,20		2.335
18	21	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	2928	7695	9371	4767	13,78		2.806
19	22	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	3030	2780	4094	-250	14,26		2.617
20	23	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	3074	2637	2060	-437	14,47		6.285
21	27	Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών	3802	4020	3403	218	17,89	15%-20%	3.464
22	34	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	6494	7374	6809	880	30,56	25-33%	12.994
23	35	Ελληνικό Διεθνές Πανεπιστήμιο	6725	8054	9810	1329	31,65		xxx

Προσοχή: Η παράθεση της διαχρονικής εξέλιξης πρέπει να διαβαστεί προσεκτικά γιατί τα κριτήρια δεν είναι τα ίδια ούτε το ειδικό τους βάρος

Για να διαβάσει κανείς τις πληροφορίες του προηγούμενου πίνακα, θα έπρεπε να τοποθετήσει τα πλήρη στοιχεία του σε ένα πλαίσιο. Χονδρικά, και με βάση τα όσα έχουν διαπιστωθεί έως εδώ το ερώτημα θα ήταν: συστηματική προσέγγιση ή προσέγγιση «αριστείας»; Οι δύο προσεγγίσεις θα οδηγούσαν σε διαφορετικά προτάγματα.

Παρόλα αυτά υπάρχουν πανεπιστήμια που προσελκύουν θετικά το ενδιαφέρον πρωτίστως το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου, το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης αλλά και τα Πανεπιστήμια Κρήτης και Πατρών. Ακόμα αξιοπρόσεκτες είναι οι παρουσίες του ΟΠΑ, του Πειραιώς και του Μακεδονίας.

2.8. Συγκροτώντας μια θεώρηση

Φτάνοντας στο τέλος της παρούσας μελέτης το ερώτημα σχετικά με την αξία των παγκόσμιων ταξινομήσεων επανέρχεται.

Δεν θα σταθούμε στις συνηθισμένες κριτικές των εν λόγω εγχειρημάτων: πριμοδότηση των αγγλόφωνων (κυρίως αγγλοσαξονικών) ιδρυμάτων, ανισότητα μεταξύ θετικών και τεχνολογικών επιστημών, από τη μια, ανθρωπιστικών και κοινωνικών από την άλλη, στο βαθμό που οι δεύτερες είναι εντονότερα συνδεδεμένες με ένα εθνικό πλαίσιο και μια εθνική γλώσσα.

Αντίθετα, θα άξιζε τον κόπο να σταθεί κανείς στους κινδύνους της μετατροπής των παγκόσμιων ταξινομήσεων σε εργαλεία πολιτικής. Με άλλα λόγια, αν τα κριτήρια ταξινόμησης μετατραπούν σε πυλώνες στρατηγικής για ένα ίδρυμα τότε τα αποτελέσματα κινδυνεύουν να γίνουν ακόμα κι επικίνδυνα. Πράγματι, αν το κριτήριο της «ορατότητας» είναι σχετικά ανώδυνο και μια διοίκηση θα μπορούσε σχετικά εύκολα να το βελτιώσει με την ανάλογη προσοχή, κριτήρια περισσότερο ελιτίστικα είναι παρακινδυνευμένα. Αν για παράδειγμα, η βελτίωση της θέσης ενός ιδρύματος σε μια ταξινόμηση αποτελέσει ενδιάμεση στόχευση με τελικό σκοπό την προσέλκυση περισσότερων φοιτητών και άρα περισσότερων εσόδων από δίδακτρα, τότε η επιστημονική πληρότητα ενός προγράμματος σπουδών μπαίνει σε δεύτερη μοίρα. Με άλλα λόγια, αυτό το ίδρυμα μπορεί να μπει στον πειρασμό να απολύσει μια πλειάδα διδασκόντων με στόχο τη δημιουργία 1-2 θέσεων με πολύ υψηλές αποδοχές για την προσέλκυση ερευνητών με βραβείο Νόμπελ ή με εξαιρετικά βιογραφικά. Τόσο όμως η βελτίωση της ορατότητας όσο και η πρόσληψη βραβείων Νόμπελ έχουν πολύ λίγη εμφανή σχέση με την ποιότητα των σπουδών που θεωρητικά τα εν λόγω κριτήρια καταγράφουν. Μάλιστα, το δεύτερο κριτήριο (βραβείο Νόμπελ) καταντά ακόμα και σουρεαλιστικής στόχευσης σε χώρες όπως η Ελλάδα των οποίων η οικονομία παράγει πολύ λίγα πράγματα...

Αλλά ας επανέλθουμε στα συγκεκριμένα στοιχεία της μελέτης μας. Είναι προφανές ότι τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν κρύβουν εκπλήξεις. Το ζητούμενο είναι η κατανόησή τους με στόχο, αφενός, την τεκμηρίωση διαφορετικών μοντέλων, αφετέρου, τη συγκρότηση κατάλληλων στρατηγικών για τα ελληνικά δημόσια ιδρύματα.

Το βασικό ερώτημα παραμένει: *γιατί γίνεται μια ταξινόμηση και ποιο είδος ποιότητας προωθούν;*

Υπάρχουν τουλάχιστον τρεις εκδοχές.

Πρώτον, αν ο στόχος είναι η συγκεκριμενοποίηση της αριστείας τότε το μόνο ποσοστό που έχει νόημα είναι το καλύτερο 1% ενώ το καλύτερο 20, 25 ή 33% δεν έχει νόημα. Έτσι, για παράδειγμα, οι ΗΠΑ, έχοντας 89 ιδρύματα στα καλύτερα 213 του κόσμου (η ελίτ του 1%), καθίσταται πρότυπο και κυρίαρχο κέντρο αριστείας, στοιχείο που συνάδει τόσο με τις ανάγκες της οικονομίας της (πρώτο ΑΕΠ στον κόσμο) όσο και με στόχους που αρμόζουν στη υπερδύναμη του πλανήτη. Παρόλα αυτά, το συγκεκριμένο μοντέλο φαίνεται να κρύβει τεράστιες εσωτερικές ανισότητες. Πράγματι, με βάση τα στοιχεία της κατάταξης ένα μεγάλο τμήμα των πολλών ιδρυμάτων των ΗΠΑ ταξινομείται χαμηλά έως πολύ χαμηλά.

Δεύτερον, αν ο στόχος δεν είναι μόνο ελιτίστικός και η στόχευση επικεντρώνεται στην εκπαίδευση μιας διευρυμένης ελίτ που υπερβαίνει το εθνικό πλαίσιο, τότε η θεώρηση του καλύτερου 10% μπορεί να πάρει ξαφνικά νόημα (στο βαθμό που η παγκοσμιοποίηση μπορεί να εξυπηρετεί τις ανάγκες του συγκεκριμένου Κράτους). Σε αυτήν την περίπτωση, οι ΗΠΑ παύουν πια να είναι πρότυπο, με μόλις 15% των ιδρυμάτων τους στο καλύτερο 10% του κόσμου. Αντίθετα, το Ηνωμένο Βασίλειο με το 1/3 των ιδρυμάτων του στο καλύτερο 10% εμφανίζεται ως το περισσότερο αξιόπιστο. Με αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται η παγκόσμια προσοχή στο σύστημα της ανώτατης εκπαίδευσής του και έτσι μετατρέπεται σε ενδιαφέροντα πόλο έλξης φοιτητών από όλο τον πλανήτη, συνεπώς και μηχανή παραγωγής πλούτου.

Τρίτον, για χώρες με περιορισμένο ΑΕΠ, συνεπώς με περιορισμένες δυνατότητες της οικονομίας τους και με συγκριτικά χαμηλή χρηματοδότηση της ανώτατης εκπαίδευσης, το ζητούμενο θα μπορούσε να είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διάχυση της υπάρχουσας γνώσης και η ικανοποιητική εκπαίδευση μιας σημαντικής μερίδας του πληθυσμού τους. Σε αυτήν την περίπτωση, η ένταξη στο καλύτερο 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης θα μπορούσε να έχει ισχυρό νόημα. Σε αυτήν την εκδοχή, η περίπτωση της Ελλάδας μπορεί να είναι άξια προσοχής τόσο για χώρες με ανάλογο ΑΕΠ όσο και για τις ισχυρότερες χώρες του κόσμου.

Το ενδιαφέρον θα ήταν να διερευνούσε κανείς τι θα συνέβαινε αν σε χώρες όπως η Ελλάδα, η ανώτατη εκπαίδευση υπερ-απέδιδε σε σχέση με την υπαρκτή λειτουργία της οικονομίας και τις ανάγκες της. Θα δοθούν δύο ενδείξεις:

Πρώτον, στο πλαίσιο μιας έρευνας που μόλις ολοκληρώθηκε με θέμα τη Διεπιστημονικότητα στο Πανεπιστήμιο⁶, συνεντευξιαζόμενος καθηγητής του μεταπτυχιακού προγράμματος «Επιστήμη και Τεχνολογία των Πολυμερών» στο οποίο συμμετέχουν τα Τμήματα Επιστήμης των Υλικών, Φυσικής, Χημείας και Χημικών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών, αναφέρει: *«Θα έπρεπε να έχουν [οι φοιτητές μας] καλύτερη τύχη, αλλά δεν υπάρχουν εταιρείες στην Ελλάδα, δεν υπάρχουν ...οι περισσότεροι [φοιτητές] κυνηγάνε τίποτα post-doc, αλλά και πάλι μετά αυτά τελειώνουν μετά από μερικά χρόνια.[...], αλλά από ότι έχω δει (στην βιομηχανία) στους περισσότερους λένε ότι είναι over qualified. Έχουν περισσότερα προσόντα από ότι χρειάζονται και θέλουν να τους πάρουν με το βασικό μισθό και κάτι τέτοια».*

Δεύτερον, και ως απόρροια του πρώτου, η συνέπεια είναι η Ελλάδα να (ξανα)βιώσει ένα συνεχώς εντεινόμενο κύμα φυγής στο εξωτερικό «υπερεκπαιδευμένων» νέων⁷ το οποίο αναδεικνύεται τόσο από έρευνες όσο κι από το ενδιαφέρον του τύπου. Βέβαια, σε μια ουμανιστική-οικουμενική θεώρηση η εν λόγω φυγή δεν αποτελεί μείζον πρόβλημα. Αντίθετα, σε μια πραγματιστική θεώρηση, από τη φυγή αυτή κερδίζουν οι μεγάλες οικονομίες του πλανήτη οι οποίες με μηδενικό κόστος εκμεταλλεύονται την επένδυση που έκανε η Ελλάδα στη νέα της γενιά. Βέβαια, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι αυτό οφείλεται στην αποτυχία της χώρας να συνδέσει κατά τρόπο αρμονικό την οικονομία της με τις παρεχόμενες σπουδές. Η αιτίαση αυτή δεν είναι αθεμελίωτη. Όμως, θα πρέπει επίσης να γίνει παραδεκτό ότι αυτή η αποτυχία οφείλεται και στην πίεση που δέχεται η Ελλάδα (ή χώρες όπως η Ελλάδα) μέσω πολλαπλών διαδικασιών «εναρμόνισης» ή «συντονισμού» που εκφράζονται από συστήματα μιας, ενιαίας και γραμμικής αξιολόγησης είτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο (πχ. Διαδικασία της Μπολόνια, μεθοδολογία ENQA) είτε σε παγκόσμιο επίπεδο (πχ. η παγκόσμια λίστα ταξινόμησης που παρουσιάζεται σε αυτήν την εργασία ή η λίστα της Σαγκάη ή του TIMES, κτλ).

⁶ Μελέτη των διαδικασιών παραγωγής της επιστημονικής-ακαδημαϊκής γνώσης: από τη μονοεπιστημονικότητα στη διεπιστημονικότητα των πανεπιστημιακών σπουδών, Πρόγραμμα Καραθεοδωρή, Πανεπιστήμιο Πατρών (2010-2012).

⁷ Λαμπριανίδης Λ., 2011, Επενδύοντας στη φυγή: η διαρροή επιστημόνων από την Ελλάδα την εποχή της παγκοσμιοποίησης.

Ουσιαστικά, αυτές οι παραδειγματικές εκδοχές δεν υποδηλώνουν παρά αυτό που μας λέει η εξειδικευμένη βιβλιογραφία: ότι η έννοια της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση είναι μάλλον μια πολύ «σχετική έννοια»⁸. Μάλιστα αυτοί οι συγγραφείς, στην ανάλυσή τους για τη σχέση μεταξύ της ποιότητας και των προτύπων στην ανώτατη εκπαίδευση προσδιορίζουν τέσσερις διαφορετικές πτυχές για την έννοια της ποιότητας: Ποιότητα ως αριστεία (*as excellence*), Ποιότητα ως εστίαση στον στόχο (*as fitness for purpose*), Ποιότητα ως ανταποδοτική αξία (*as value for money*) και Ποιότητα ως μετασχηματισμός (*as transformation*).

Κατά συνέπεια, σε επίπεδο στρατηγικής, κάθε χώρα έχει να διαλέξει μεταξύ δύο μοντέλων, με δυνητικά άπειρες ενδιάμεσες παραλλαγές. Από τη μια, ένα μοντέλο «αριστείας», κι από την άλλη, ένα μοντέλο «συστημικής προσέγγισης». Στο πρώτο, η λογική είναι με απλά λόγια ότι «ο πρώτος είναι τα πάντα ενώ ο δεύτερος δεν αξίζει τίποτα». Ή, διαφορετικά, η βαρύτητα πέφτει στη δημιουργία και στήριξη ιδρυμάτων-κέντρων αριστείας, ενώ η εσωτερική ενότητα του συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης περιθωριοποιείται, ή -ακόμα χειρότερα- αμφισβητείται η ίδια η ύπαρξη ενός συστήματος και γίνεται λόγος για (μεμονωμένες) εκπαιδευτικές δομές. Στο δεύτερο μοντέλο, η λογική έγκειται στη διασφάλιση ενός ικανοποιητικού μέσου επιπέδου, όπου οι ακραίες τιμές δεν θα απέχουν μεταξύ τους και οι όποιες παρεμβάσεις θα αφορούσαν το όλον, ως σύστημα, κι όχι τις επιμέρους μονάδες του. Έτσι, η πολιτική και δημοσιογραφική ρητορεία που ιδεάζεται και τα δύο (υψηλή συμμετοχή στην αριστεία, αλλά και υψηλό συστημικό επίπεδο) καλώς διατυπώνει το αίτημα. Τα στοιχεία όμως των ταξινομήσεων και των συγκρίσεων μεταξύ κρίσιμων μεγεθών για την αποτίμηση των πανεπιστημιακών αποτελεσμάτων, δείχνουν ότι διεθνώς υπάρχει μία αδυναμία οι δύο στόχοι να επιτευχθούν συγχρόνως.

Είτε αναφερθεί κανείς στο έργο των Harvey και Green είτε στα δύο διαφορετικά μοντέλα το πρώτο που θα έπρεπε να παραδεχθεί είναι ότι η ενιαία παγκόσμια κατάταξη δεν έχει νόημα! Θα έπρεπε να γίνουν τουλάχιστον τόσες όσες και οι πιθανές κατηγοριοποιήσεις της ποιότητας⁹. Ουσιαστικά εδώ τίθεται εκ νέου κατά τρόπο που υποδηλώνει ιστορική

⁸ Harvey L., Green D. (1993). "Defining quality", *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 18(1): 9-34.

⁹ Χωρίς να γίνει αναφορά σε διάφορα παράδοξα των λιστών ταξινόμησης όπως: α) ουσιαστικά λίστες όπως εκείνη της Σαγκάη δεν μετρούν παρά το μέγεθος του ιδρύματος, β) σε τέτοιου είδους λίστες έχουν προνομιακή μεταχείριση τα αγγλόφωνα ιδρύματα (και οι αγγλόφωνες δημοσιεύσεις των μελών του), συνεπώς εκείνο που μετρείται δεν είναι η ποιότητα του ιδρύματος αλλά η (δεδομένη) κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας, γ) ένα ίδρυμα με ιατρική σχολή έχει ντε φάκτο καλύτερη θέση από ένα άλλο που δεν έχει ιατρική και έχει ανθρωπιστικές σπουδές, για τον απλουστάτο λόγο ότι η Ιατρική έχει πολλές δημοσιεύσεις, κτλ.

παλινδρόμηση, το ερώτημα αν μπορεί η παγκόσμια ανάπτυξη (και σε επίπεδο εκπαίδευσης) να τοποθετηθεί σε μια ευθεία γραμμή όπου στην κορυφή της θα βρίσκονται οι πιο προηγμένες χώρες και στο τέλος της οι πλέον βραδυπορούσες. Με άλλα λόγια επανερχόμαστε στην επιχειρηματολογία του Theodore W. Schultz και στις ιδέες του *περί της οικονομικής αξίας της εκπαίδευσης*¹⁰. Κι όμως, είχαμε την εντύπωση ότι οι κριτικές που δέχθηκε αυτή η θεώρηση, από το τέλος της δεκαετίας του '60 και μετά, είχαν οδηγήσει στην οριστική της απόρριψη. Σήμερα, όμως, την βλέπουμε κυρίαρχη. Η αλήθεια είναι ότι σε αυτήν εμπεριέχονται ιδέες που συνδέονται με συγκεκριμένες χώρες για τις οποίες είναι και πολλαπλώς προσοδοφόρα. Από την άλλη, είναι σαφές ότι πρόκειται για μια θεώρηση βαθειά επηρεασμένη από τον κοινωνικό δαρβινισμό.

Κλείνοντας, θα μπορούσε να ρωτήσει κανείς: μα είναι τόσο καλή η πραγματικότητα της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης και δεν χρειάζεται αλλαγές;

Η απάντηση έχει πολλά επίπεδα.

- η σύγκριση πρέπει να οριστεί ως προς τι. Αυτό ουσιαστικά προδίδει είτε την ανυπαρξία εθνικής επιλογής είτε την εγκατάλειψη του ισχύοντος μοντέλου, αν παραδεχθεί κανείς ότι υπάρχει κάτι τέτοιο, και την υιοθέτηση ενός νέου με την παράλληλη επιλογή νέων κατάλληλων κριτηρίων
- η βελτίωση είναι και επιθυμητή και αέναη όμως συνδέεται με συγκεκριμένες προϋποθέσεις που βρίσκονται σε σχέση και αναφορά με το οικονομικό συγκείμενο
- είναι προφανές ότι άλλες οι ανάγκες βελτίωσης των ιδρυμάτων που βρίσκονται στο καλύτερο 5 ή 10% και άλλες εκείνων που καταλαμβάνουν τις τελευταίες θέσεις
- τέλος, η τεκμηριωμένη στοιχειοθέτηση «κάτω ορίου» κρίνεται κομβικής σημασίας.

¹⁰ Schultz Th.W., 1972, *Η οικονομική αξία της εκπαίδευσης*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα.

Παράρτημα 1

Ορισμοί Δεικτών

Alumni

10%

δηλώνει το συνολικό αριθμό των αποφοίτων του ιδρύματος που έχουν κερδίσει μετάλλια Fields στα Μαθηματικά, βραβεία Νόμπελ στη Φυσική, Χημεία και Οικονομικά και Turing Awards στην Επιστήμη των Υπολογιστών. Ως απόφοιτοι ορίζονται εκείνοι που έχουν λάβει πτυχίο, μάστερ ή διδακτορικό δίπλωμα από το ίδρυμα. Έχουν διαμορφωθεί διαφορετικές βαρύτητες ανάλογα με την περίοδο απόκτησης του πτυχίου. Η βαρύτητα είναι 100% για το διάστημα 2001-2010, το 80% για τους αποφοίτους του διαστήματος 1991-2000, το 60% για τους αποφοίτους του 1981-1990, το 40% για τους αποφοίτους του 1971-1980, και, τέλος, 20 % για τους αποφοίτους του 1961-1970. Εάν ένα άτομο έχει λάβει περισσότερα από ένα πτυχία από ένα θεσμό, ο θεσμός θεωρείται μόνο μία φορά.

Award

15%

δηλώνει το συνολικό αριθμό του προσωπικού του ιδρύματος που έχει κερδίσει μετάλλια Fields στα Μαθηματικά, βραβεία Νόμπελ στη Φυσική, Χημεία και Οικονομικών και Turing Awards στην Επιστήμη των Υπολογιστών. Ως προσωπικό ορίζονται εκείνοι που εργάζονται σε ένα ίδρυμα κατά το χρόνο της απόκτησης του βραβείου. Έχουν διαμορφωθεί διαφορετικές βαρύτητες σύμφωνα με τις περιόδους της απόκτησης του βραβείου. Η βαρύτητα είναι 100% για τους νικητές μετά το 2011, 80% για τους νικητές το διάστημα 2001-2010, το 60% για τους νικητές το 1991-2000, το 40% για τους νικητές το 1981-1990, και, τέλος, το 20% για τους νικητές το 1971-1980. Εάν ένας νικητής ανήκει σε περισσότερα του ενός ιδρύματα, σε κάθε ίδρυμα αποδίδεται το αντίστροφο του αριθμού των ιδρυμάτων. Για βραβεία Νόμπελ, αν ένα βραβείο μοιράζεται σε περισσότερα από ένα άτομα, η βαρύτητα καθορίζεται ανάλογα του ποσοστού του κάθε συμμετέχοντα στη βράβευση.

HiCi

25%

δείχνει τον αριθμό των ερευνητών που παρατίθενται συχνότερα (high cited) σε είκοσι κατηγορίες που ορίζονται και προβάλλονται από το isihighlycited.com. Αυτοί οι συχνότερα παρατιθέμενοι ερευνητές τοποθετούνται σε σχετικούς τομείς σύμφωνα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν. Αν ο ερευνητής αναφέρεται σε περισσότερες από μία κατηγορίες, η βαρύτητά του σε κάθε κατηγορία είναι το αντίστροφο του αριθμού των κατηγοριών που αναφέρονται.

PUB
25%

δείχνει το συνολικό αριθμό εργασιών που περιλαμβάνεται στο Science Citation Index-Expanded και στο Social Science Citation Index το 2010 και το 2011. Λαμβάνονται υπόψη μόνο οι δημοσιεύσεις «άρθρων» και οι τύποι “Proceeding Papers”. Κάθε εργασία που δημοσιεύθηκε από το ίδρυμα ταξινομείται σε σχετικούς τομείς σύμφωνα με τα περιοδικά που τις δημοσιεύουν (Ταξινόμηση Κατηγοριών Περιοδικών). Εάν ένα έγγραφο δημοσιεύεται σε ένα πολυ-ειδικό περιοδικό (το οποίο κατατάσσεται σε περισσότερες από μία ISI κατηγορία), διαιρείται στις σχετικές ομάδες.

TOP
25%

δείχνει το ποσοστό εργασιών που δημοσιεύθηκαν στο καλύτερο 20% των περιοδικών κάθε θεματικού πεδίου. Τα Top 20% περιοδικά ορίζονται ως το impact factor τους στο top 20% της κάθε κατηγορίας σύμφωνα με ISI Journal Citation Report, 2010. Οι εργασίες στα κορυφαία περιοδικά του ISI κάθε κατηγορίας, συγκεντρώνονται στη συνέχεια σε θεματικά πεδία και το TOP υπολογίζεται ως ο αριθμός των εργασιών στο καλύτερο 20% των περιοδικών ενός συγκεκριμένου τομέα ως προς όλα τα περιοδικά του πεδίου. Ένα όριο ορίζεται για τον ελάχιστο αριθμό εργασιών σε κάθε θεματικό πεδίο για τον υπολογισμό του TOP δείκτη. Το όριο αυτό συγκροτείται ως το 10% του μέσου αριθμού εργασιών από τα κορυφαία τρία ιδρύματα σε κάθε θεματικό πεδίο. Εάν ο αριθμός εργασιών ενός ιδρύματος δεν φτάνει το ελάχιστο όριο, ο TOP δείκτης δεν υπολογίζεται για το ίδρυμα και το βάρος του μεταφέρεται σε άλλους δείκτες. Λαμβάνονται υπόψη μόνο οι δημοσιεύσεις «άρθρων», και τύπου “Proceeding Papers”.

<http://www.shanghairanking.com/ARWU-SUBJECT-Methodology-2012.html>